

อ่านและถอดรหัส “สัปปายะสภาสถาน” จากสื่อนำเสนอ
แบบประกวดอาคารรัฐสภาไทย พ.ศ.2552 (รอบสุดท้าย)*
Read and Decode “Sappaya–Sapasathan” from the Media
Presented in Thai National Assembly Building Contest 2009
(Final Round)

เบญจวรรณ ทัศนลีลพร*
Benjawan Thatsanaleelaporn*

Received : January 25, 2022

Revised : July 2, 2022

Accepted : July 4, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาแบบประกวดอาคารรัฐสภาไทย พ.ศ. 2552 ผ่านการ “อ่าน” และ “ถอดรหัส” สัปปายะสภาสถานเพื่อหาความหมายตรง ความหมายแฝงและปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวทางสังคม โดยกรอบแนวคิดแห่ง สัญลักษณ์ (Semiology) และปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) พบว่า การเกิดขึ้นของความหมายหรือการให้คุณค่าต่อพื้นที่มีทั้งที่ถูกผลิตซ้ำ (reproduced) และถูกสร้างใหม่ (reinvented) ในหลากหลายรูปแบบ จากการตีโจทย์ที่แตกต่างกันต่อการอ่านความคิดและอุดมการณ์ชนชั้นปกครอง ซึ่งการใช้ภาษาทางสถาปัตยกรรมผ่านสัญลักษณ์ที่เลือกใช้ทั้งที่ผู้ออกแบบจงใจหรือไม่จงใจก็ตาม ได้สำแดงค่านิยม โลกทัศน์ ภายใต้อุดมการณ์ทางสังคมและการเมือง อำนาจของภาษาผ่านวาทกรรมกับมายาคติต่างๆ ที่ดำรงอยู่อย่างแนบเนียนในชีวิตประจำวัน ทำให้พื้นที่ในสังคมมีได้ว่างเปล่าและมีความเป็นกลาง ด้วยความหมายของพื้นที่กับสรรพสิ่งมิได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่เป็นผลผลิตทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่มเพื่อครอบงำและกำหนดให้ใคร ครอบงำอะไร และอย่างไร โดยไม่คิดตั้งคำถามว่าความเป็นจริงเหล่านั้นถูกทำให้เป็นจริงได้อย่างไร ดังเช่น “ความเป็นไทย” และ “ประชาธิปไตย” (ไทย) ที่ครอบครองพื้นที่ความหมายหลักอาคารรัฐสภาแห่งใหม่นี้

Abstract

This article has the purpose of studying the Thai National Assembly Building Contest 2009 through “reading” Sappaya-Sapasathan to find out the exact meaning, connotation, and social movement phenomena. The conceptual framework of Semiology and Phenomenology found that the emergence of meaning or value to space can be reproduced and reinvented in different ways.

* หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย 40002

* Department of Architecture, Faculty of Architecture, Khon Kaen University, Khon Kaen, Thailand, 40002

Corresponding Author E-mail: tbenja@kku.ac.th

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง อ่าน “ความเป็นไทย” และ “ประชาธิปไตย (ไทย)” จาก สื่อการนำเสนอแบบประกวดอาคารรัฐสภาไทย พ.ศ. 2552 (รอบสุดท้าย) ซึ่งได้รับทุนวิจัยจาก คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปี พ.ศ. 2564

From different interpretations to reading the ideas and ideology of the ruling class which the use of architectural language through the selected signal, whether the designer intentionally or not intentionally. They manifest their values, worldviews, under social and political ideology, the power of language through discourses and myths exists seamlessly in everyday life. Making the space in society not empty and neutral because the meaning of space and things do not arise naturally. However, is a social and cultural product of a particular group or group to dominate and determine who knows what and how. Without questioning how these realities were realized. “Thai-ness” and “democracy (Thai)” occupy the main meaning areas of this new parliament building.

คำสำคัญ: ความเป็นไทย ประชาธิปไตย(ไทย) อาคารรัฐสภา สัณนิเวศวิทยา ปรากฏการณ์วิทยา

Keywords: Thai-ness, Thai Democracy, Parliament Building, Semiology, Phenomenology

บทนำ กรอบแนวคิด ทฤษฎี และวิธีวิทยา

“สถาปัตยกรรม” ได้รับกระแสวิจารณ์อย่างมากจากรูปสัญลักษณ์เจตีย์ที่อยู่บนยอดอาคารทรงกล่องเรียบแนวคิดแก่น “คติไตรภูมิ” ในพุทธศาสนาที่สถาปนาเขาพระสุเมรุด้วยการสร้างความหมายขึ้นใหม่ การไม่มีความเป็นประชาธิปไตย และบทบาทการเป็นภาพตัวแทนของความเสมอภาคกับความเป็นกลาง ด้วยพื้นที่ว่างทางสถาปัตยกรรมมิได้ถูกกำหนดให้รองรับเพียงประโยชน์ใช้สอยและ/หรือการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ ยังมีมิติอื่นที่เจตนากำหนดความหมายไว้อย่างเปิดเผยและมีความหมายบางส่วนที่ถูกกดทับซ่อนเร้นหรือบิดเบือนไว้ ซึ่งผู้ออกแบบจะรู้ตัวหรือไม่ แต่เมื่อเงื่อนไขด้าน กาละ-เทศะที่ “รัฐสภาแห่งใหม่” สัมผัสอยู่ด้วยถูกตีโจทย์ออกมาตามการอ่านอุดมการณ์ของชนชั้นปกครอง จึงน่าสนใจว่า นัยความหมายที่อิงกับความเป็นพื้นที่ทางการเมืองของรัฐสภาจะมีสิ่งใดดำรงอยู่ในระดับเข้มข้นอย่างไร ผ่านภาษาการออกแบบ (รูปสัญลักษณ์-ความหมายสัญลักษณ์) ที่เลือกใช้ท่ามกลางสัญลักษณ์หลากหลายมากมาย การทบทวนสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง¹ ยังไม่พบการศึกษาใดที่ “อ่าน” สื่อนำเสนอการประกวดแบบรัฐสภาแห่งใหม่ พ.ศ.2552 เพื่อยกระดับสู่การสร้างชุดคำอธิบายในภาพรวมภายใต้คำถามเชิงโครงสร้างว่า “ใครต้องการให้ใครรับรู้ อะไร และทำไม” หรือถูกใช้เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการทำงานของ “อำนาจทางภาษา” ที่ดำรงอยู่อย่างแนบเนียนและต่อเนื่อง ว่ามีบทบาทมหาศาลเพียงใดในการครอบงำสังคม บทความขึ้นนี้ใช้วิธีการ “อ่าน” เพื่อหาความหมายตรงและความหมายแฝง ร่วมกับการ “อ่าน” ปรากฏการณ์เคลื่อนไหวทางสังคมที่เกี่ยวข้องเพื่อนำชุดคำตอบที่ได้มาปะทะและสร้างบทสนทนากัน โดยได้เลือกสนามการศึกษาหลักคือ ผลงานแบบชนะเลิศ “สถาปัตยกรรม” ของทีมสงบ 1051 และได้มีการนำแบบที่ผ่านเข้ารอบสุดท้ายอีก 4 ผลงาน² และแบบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมาประกอบในการวิเคราะห์ เพื่อช่วยขยายกรอบความคิดกับสร้างความเข้าใจในมิติที่สัมพันธ์เชื่อมโยงหรือโต้แย้งกันได้อย่างเหมาะสม โดยบทความนี้ใช้สัญวิทยา (Semiology) ของ Roland Barthes (1967, *ibid*) ร่วมกับปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) ของ Alfred Schutz (1967, 1972, 1977, 1983 และ 1990) ช่วยอ่านความหมายของพื้นที่และสรรพสิ่ง โดยตั้งคำถามต่อความคุ้นชินว่า สิ่งต่างๆ มิได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่เป็นผลผลิตทางสังคมและวัฒนธรรมที่คนกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่มใช้ภาษาเป็นอำนาจครอบงำ ผ่านทางสัญลักษณ์ต่างๆ

¹ พิโรธาส ตริสุวรรณ (2549) ชาตรี ประทีปนันทการ (2553) ณัฐวุฒิ อัครวิทวงศ์ (2554) ชมชน พูนสินไพบูลย์และฮิโรชิ ทากายามา (2554) วิญญู อารักษ์ข (2557) วิมลสิทธิ์ ทรายงกูร, บุษกร เสธฐารกิจ และวีระ อินพันทัง (2558) คมกฤษ อยู่เด็กคง (2564)

² คุรายละเอียดได้ใน “แบบผู้ชนะการประกวดการออกแบบอาคารรัฐสภาแห่งใหม่ ขึ้นตอนที่ 2 จำนวน 5 ราย” เผยแพร่ใน www.asa.or.th/?q=node/99415

สื่อการนำเสนอผลงานการออกแบบทั้ง ภาษาเขียน ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว มีการใส่รหัสไว้เช่นเดียวกับวัตถุทางวัฒนธรรม (cultural object/cultural material) อื่น ซึ่ง *สัญวิทยา* ที่มุ่งศึกษาสิ่งที่อยู่นอกเหนือระบบภาษาพูด/เขียนตามปกติ แสดงให้เห็นว่าอำนาจของระบบภาษาที่ดำรงอยู่ในสรรพสิ่งต่างๆ ที่ห่อหุ้มและครอบงำเราอยู่ในสังคม มีลักษณะลึกซึ้งแยบยลกว่าอำนาจรัฐหรืออำนาจทุนที่แผ่ซ่านอยู่ในวัตถุทางวัฒนธรรม ผ่านกระบวนการใช้ภาษาที่สื่อให้เห็นภาพพจน์และความหมายแฝงของสิ่งต่างๆ อย่างที่เป็นกระบวนการลงให้หลงอย่างหนึ่ง เรียกว่า *มายาคติ* (myth/alibi/doxa) โดยเผยให้เห็นความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนระหว่างรูปสัญลักษณ์และความหมายสัญลักษณ์ที่ดำรงอยู่ที่สัญลักษณ์จะเป็นอะไรก็ได้ที่ก่อให้เกิดความหมายโดยการเทียบเคียงให้เห็นถึงความแตกต่างไปจากสิ่งอื่น (self/other) ที่คนในสังคมยอมรับและเข้าใจกัน นำสนใจว่าการที่ “สัปายะสภาสถาน” ปกธง “ความเป็นไทย” ด้วย “คติเขาพระสุเมรุ” ที่ถูกวิจารณ์ถึงความผูกพันกับพุทธศาสนาอย่างจำเพาะเจาะจง ผ่านการผูกโยงร้อยรัด ชาติ ศาสนา/ศีลธรรม พระมหากษัตริย์ ประชาชน ผู้แทนผู้ปกครอง โลกกับเมือง สุนทรียะ และอุดมคติ ไวโนแนวแกนหลัก เพื่อสถาปนาภูมิทัศน์ศักดิ์สิทธิ์โลกุตตรภูมิให้เป็นที่ปรากฏตัวของศิลปวัฒนธรรมชาติ เพราะอะไรจึงจับจืดจับใจจนขึ้นปกครองที่ตัดสินฯ ให้ชนะเลิศจากบูรณาการ “ความเป็นไทย” ด้วย “ความสูงส่ง”

ส่วน *ปรากฏการณ์วิทยา* จะช่วยทำความเข้าใจโลกรอบตัวของมนุษย์หรือกระบวนการสร้างความหมายผ่านการทำงานของจิตสำนึก (consciousness/mind) จิตไร้สำนึก (unconscious) รวมถึง สิ่งที่เรารับรู้ผ่านแบบฉบับในเรื่องนั้น (typification/typicality) แล้วเราอาจกดทับไว้ด้วย (subconscious) ต่างเป็นตัวกำหนดความหมาย (enact) ให้กับสรรพสิ่ง โดยเราในฐานะมนุษย์มีหน้าที่เพียงตอบสนอง (react) ในรูปของพฤติกรรมแบบใดแบบหนึ่งออกมา ด้วยมีความรู้สึกนึกคิดของตนเองต่อโลกที่ได้สัมผัสไว้เป็นประสบการณ์ในรูป “การรับรู้ร่วม” กับ “โลกทัศน์” (life-world) ที่ไม่ใช่การรับรู้ส่วนบุคคล (subjectivity) ด้วยการเรียนรู้ของมนุษย์ไม่ใช่สิ่งสากล ด้วยมีกรอบความคิดพื้นฐานบางอย่างเป็นตัวกำหนดเสมอ ซึ่ง Schutz เรียกว่า ลักษณะแบบฉบับของเรื่องนั้น ซึ่งเมื่อเราใฝ่วงเล็บ (blanketing) ความคุ้นเคยกับอคติของเรา แล้วปล่อยให้สิ่งที่เราศึกษาเผยตัวอย่างที่มันเป็นอยู่ ร่วมกับวิธีการสืบย้อนกลับไปหาต้นตอของสรรพสิ่ง (regressive inquiry) โดยดูปรากฏการณ์ตรงหน้าว่าถูกยกระดับให้เป็นความจริงและส่งต่อกันมาแบบมีกระบวนการอย่างไร

ผลการ “อ่าน” ความหมาย “สัปายะสภาสถาน” ในสื่อนำเสนอ

การอ่านสื่อการนำเสนอ “สัปายะสภาสถาน” ที่เป็นวัตถุสื่อความหมาย (object signification) เพื่อการทำความเข้าใจภาพรวมทั้งหมด ซึ่งถูกสร้างขึ้นจากการสื่อความหมายที่ไม่ต่อเนื่องหรือเป็นภาพนิ่ง/ภาพเคลื่อนไหว (ภาพนิ่งที่จัดเรียงต่อกันเป็นชุด) ที่มีลักษณะกระจัดกระจาย ได้ถูกระบบการจัดเรียงความหมายของข้อความตามตัวอักษรที่สื่อหมายตรง เข้ามาสัมพันธ์ทำให้การแฝงความหมายในรูปสัญลักษณ์ต่างๆ ถูกทำให้ดูเป็นธรรมชาติอย่างแนบเนียน โดยการใช้วิธีการตัด/แบ่งออก เป็นหน่วยย่อยของสัญวิทยา โดยแบ่งโครงสร้างเป็น 3 ประเภท คือ 1) สถาปัตยกรรมที่เป็นรูปภาพ (image-architecture) หมายถึงภาพวาดสถาปัตยกรรมที่ปรากฏ 2) สถาปัตยกรรมที่ถูกเขียนขึ้น (written-architecture) หมายถึงการเขียนบรรยายเกี่ยวกับสถาปัตยกรรม และ 3) สถาปัตยกรรมที่เป็นจริง (real-architecture) หมายถึงสถาปัตยกรรมจริงๆ ที่เชื่อมโยงไปถึงการผลิตทางเทคโนโลยีการผลิตสร้างให้เป็นสถาปัตยกรรมขึ้นมา (Materialize) เพื่อให้อยู่อาศัยจริงๆ ซึ่งทั้งสามประเภทต่างก็มีระบบโครงสร้างในตัวมันเองและสามารถถ่ายทอดหรือมีการแปลความหมายระหว่างโครงสร้าง (Translation of structures) ที่เป็นส่วนสำคัญที่ทำงานอย่างเป็นระบบ (Systematic) ภายใต้โครงสร้างระบบสถาปัตยกรรมโดยรวม³

³ คุรยาละเอียดวิธีการวิเคราะห์ใน R. Barthes. (1990). The Fashion System. 3-18, 263-173.

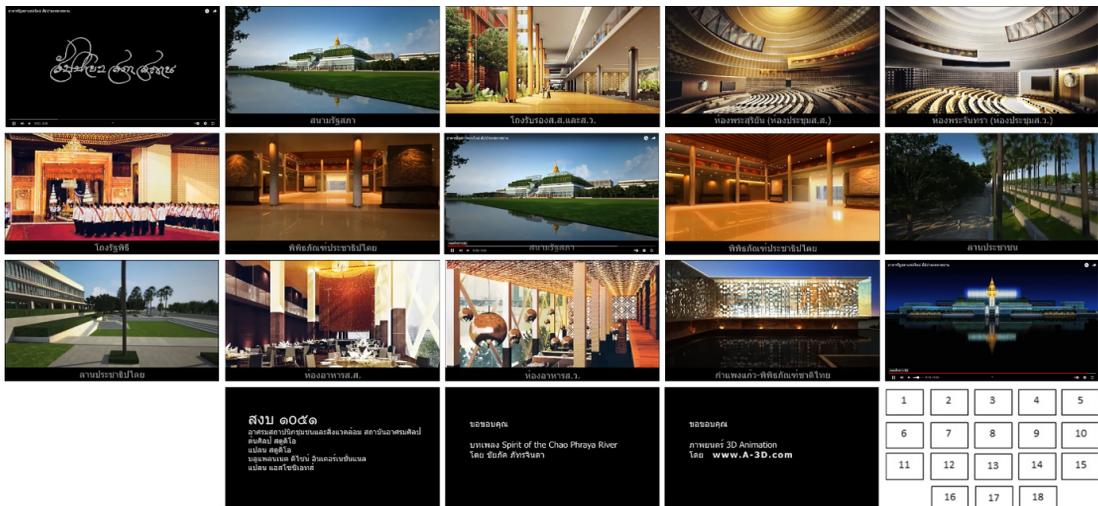
เมื่อตัด/แบ่งภาษาบรรยายภาพวาดด้วยบทกวีและถ้อยแถลงนำ ที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ด้านบนของสื่อแผ่นนำเสนอที่ 1-2 กับการปรากฏซ้ำอีกครั้งในสื่อภาพเคลื่อนไหวช่วงนาที 3.55-5.10 ผ่านเสียงพูดประกอบเพลงไทยบรรเลงร่วมสมัยที่ผสม ผสานระหว่างดนตรีไทย-สากลและมีเสียงธรรมชาติเข้ามาสองครั้ง คือ คำ “สัปายะสภาสถาน” ตอนเริ่มต้นเพลงบรรเลง Spirit of the Chao Phraya River ที่ช่วยขับเน้นภาษาในการเล่าเรื่องประกอบภาพและคำบรรยาย และครั้งที่สองเป็นบทกวีตอนจบคำบรรยายที่ใช้เสียงผู้ชายก่ำกั้นในช่วงท้ายสุด การปรากฏลักษณะที่ซ้ำกันของสื่อทั้งสองประเภทได้ต่อยอดรหัสของภาษาที่ใช้รูปสัญลักษณ์เป็นภาษาเขียน ภาษาภาพและภาษาพูด ร่วมกำกับความหมายในรหัสทัศนียภาพสัปายะสภาสถานตอนกลางคืนที่มีน้ำหนกสีภาพค่อนข้างมืด และมีความสว่างกลางๆ ตรงตัวอาคารที่เรียบง่ายรูปทรงกล่องวางซ้อนลดหลั่นเป็นขั้นขึ้นไปจนถึงความเป็นสากล โดยแสงสว่างถูกขับเน้นที่องค์เจดีย์สีทองอร่ามให้เด่นที่สุด รองลงมาเป็นกำแพงแก้ว รวมถึงเน้นแนวแกนหลักในแนวตั้งของอาคาร เพื่อกำกับและตรึง “คติไตรภูมิ” ที่เป็นการสถาปนา “เขาพระสุเมรุ” ครั้งใหม่ในยุครัตนโกสินทร์ โดยเพิ่มขยายแนวแกนนี้ด้วยเงาสะท้อนในท้องน้ำเจ้าพระยาอย่างลางๆ ก่อนทิ้งระยะห่างออกมาเรื่อยๆ จนสิ้นเสียงบรรยายด้วยการเอ่ยชื่อ อังคาร กัลยาณพงศ์ เพื่อเป็นการให้เกียรติผู้ประพันธ์พร้อมเป็นตราประทับความชอบธรรมให้กับความหมายที่ต้องการสื่อออกมา นัยนี้ คำบรรยายได้ทำหน้าที่เปลี่ยนรูปภาพให้เป็นภาษาอีกทีหนึ่ง (Written-architecture) และสร้างความหมายในระดับที่สองหรือความหมายแฝงขึ้น ตัวบทกวีกับถ้อยแถลงนำที่ได้สร้างความหมายเชิงพื้นที่อันซับซ้อนในเชิงนามธรรมเพื่อหรือสร้างประวัติศาสตร์ที่เคยดำรงอยู่ให้เปิดเผยร่องรอยและกลับมาทำงานอย่างเต็มที่ในสังคมไทย ซึ่งในเชิงกายภาพทำให้สถาปัตยกรรมสามารถสร้างความหมายได้ไม่รู้จักเมื่อถูกหยิบขึ้นมาอ่านโดยใครหรือเมื่อใดก็ตาม ด้วยเปิดโอกาสให้ผู้อ่านนำประสบการณ์มาสังสรรค์กับตัวบทในกระบวนการอ่าน และสร้างความหมายตามแบบฉบับตนเอง เช่นเดียวกับการอ่านบทกวี Haiku ของ Barthes (1983)

การสร้างสัญลักษณ์ได้รับการเน้นย้ำในโครงสร้างของการจัดระเบียบภาพจำลอง (model) ทั้งอย่างจำเพาะเจาะจงและ/หรือไม่รู้ตัว⁴ ในแนวความคิด ภาพ ข้อความบรรยาย เสียงเพลงบรรเลงและองค์ประกอบอื่นๆ จากคำบรรยายภาพจำนวนมากในแผ่นนำเสนอเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นไม่บ่อยนัก ด้วยแวดวงอกแบบสถาปัตยกรรมจะใช้ภาษาเขียนบรรยายภาพน้อยมาก ด้วยลักษณะแบบฉบับ (typification/typificality) ของนัยออกแบบถูกฝึกให้สื่อสารด้วยภาษาภาพเป็นส่วนใหญ่ โดยจะใช้ภาษาพูดเมื่อเผชิญหน้ากับอีกฝ่ายหนึ่งเท่านั้น⁵ ดังนั้น เมื่อตัดแบ่งเพื่อดูการใช้ภาษาเขียน พบว่า มีระบบการจัดลำดับนำเสนอที่สัมพันธ์กันระหว่างภาพเคลื่อนไหวกับแผ่นภาพนิ่ง คือ ในสื่อภาพเคลื่อนไหวความยาว 5.27 นาที มีการจัดโครงสร้างนำเสนอรูปสัญลักษณ์อย่างต่อเนื่อง (ภาพที่ 1) โดยคำบรรยายประกอบภาพเป็นตัวอักษรสีขาวบนพื้นหลังสีดำ คือ สัปายะสภาสถาน-สนามรัฐสภา-โถงรับรองส.ส. และส.ว.-ห้องพระสุริยัน (ห้องประชุมส.ส.)-ห้องพระจันทร์ (ห้องประชุมส.ว.)-โถงรัฐพิธี-พิพิธภัณฑ์ประชาธิปไตย-ลานประชาชน-ลาน

⁴ จากข้อความ “การตระหนักในเป้าหมายที่ทรงคุณค่า จึงจะนำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดแก่บ้านเมือง” ในแผ่นภาพนิ่งที่ ๓ เป็นคำกลางแสดงว่าผู้สร้าง “รู้ตัว” จึงจงใจเลือกและจัดเรียงรูปสัญลักษณ์ต่างๆ เพื่อตรงความหมายตรงที่ต้องการสื่อ ในฐานะผู้สร้างที่มีอำนาจสร้างความหมายและส่งต่อความหมายต่างๆ ผ่านตัวบทสื่อสารณะ แต่ด้วยภาษาสัมพันธ์กับอำนาจและอุดมการณ์ในสังคมที่จะเป็นผู้กำหนดว่า “ภาพแทนความเป็นจริง” (representation) อย่างใดจะถูกต้องหรือยอมรับได้ รวมถึงการวางเส้นการรับรู้ต่อโลกของผู้อ่าน (รวมผู้เขียน) ที่ต่างกัน การอ่านความหมายด้วยบทจึงก่อผลกระทบต่อผัสสะและจิตสำนึกรับรู้ที่มายาคติอาศัยกระบวนการสื่อความหมายเข้าไปยึดครอง (Appropriation) และประกอบสร้างต่างกัน

⁵ “อ่าน” จากศาสตร์ปรากฏการณ์วิทยาการเล่าเรื่องหรือการบอกเล่าของผู้ที่เราศึกษา เพื่อดูว่าคนเหล่านั้นมีวิธีการหรือกระบวนการในการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับการกระทำของตนเองอย่างไร ด้วยการรับรู้ของมนุษย์ทุกอย่างไม่ใช่สากลแต่เป็นเรื่องของการเลือกรับที่มีกรอบความคิดพื้นฐานบางอย่างเป็นตัวกำหนดเสมอ ซึ่ง Schutz เรียกว่าลักษณะแบบฉบับในเรื่องนั้น (Husserl เรียกว่า ฐานคติ) ที่การรับรู้ในเรื่องใดจะมาพร้อมกับแบบฉบับต่างๆ เช่น แพทย์ พยาบาล สถาปนิก วิศวกร หนายความ นักศึกษา จะมีลักษณะแบบฉบับของตน

ประชาธิปไตย-ห้องอาหารส.ส.-ห้องอาหารส.ว.-กำแพงแก้ว-พิพิธภัณฑ์ชาติไทย ซึ่งการเรียงลำดับก่อน-หลังใกล้เคียงกับในแผ่นภาพหนึ่ง คือ สนามรัฐสภา (หน้า ๓) ห้องพระสุริยัน (ห้องประชุมส.ส.) กับห้องพระจันทร์รา (ห้องประชุมส.ว.) (หน้า ๔) โถงรัฐพิธี (หน้า ๖) พิพิธภัณฑ์ประชาธิปไตย (หน้า ๗) ลานประชาชนกับลานประชาธิปไตย (หน้า ๘) ห้องอาหารส.ส. กับห้องอาหารส.ว. (หน้า ๙) เสมือนจะย้าตริงและควบคุมลำดับสำคัญขององค์ประกอบกับความหมายให้สื่อสารได้ชัดเจนมากที่สุด ภายใต้ข้อจำกัดของสื่อ จำนวน เวลามาเสนอ

ภาพที่ 1 แสดงภาพในสื่อเคลื่อนไหวที่มีคำบรรยายประกอบทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=mMmENTjFzC>

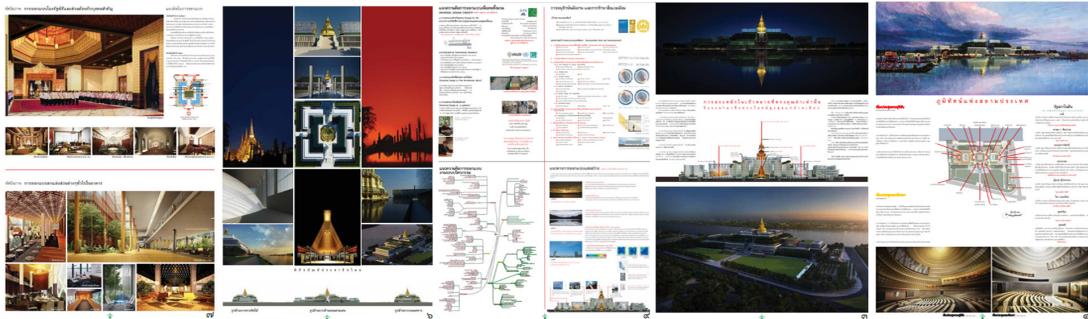
การจัดเป็นชุดภาพที่มีคำบรรยายเดียวกันยังปรากฏอีกหลายแห่ง เช่น แผ่นภาพหนึ่งที่ ๗ ชุดภาพด้านบนเน้น โถงรัฐพิธีและเป็นส่วนต้อนรับบุคคลสำคัญซึ่งไม่ได้มีอยู่ในอาคารรัฐสภาสองหลังเดิม สำหรับพระมหากษัตริย์ (รวมถึงผู้แทนพระองค์) ทรงประกอบพิธีเปิดประชุมสภาและเป็นที่เสด็จออกมหาสมาคมในรัฐพิธีต่างๆ อันมีนัยยะ แสดงการรองรับและเน้นย้ำบทบาทขององค์พระมหากษัตริย์ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขทั้งในระดับชาติและนานาชาติในฐานะผู้ปกครองที่นำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดแก่บ้านเมือง บันดาลความร่มเย็นเป็นสุข เป็นที่เคารพเลื่อมใสสูงสุดของประชาชน ทั้งนี้อาจสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ทางการเมือง เรื่องการล้มเจ้าและ/หรือเรื่องตัวแทนของคุณธรรมที่รับรู้กันในระดับสากล ถึงความเป็นคนดีของรัชกาลที่ 9 ด้วย นอกจากนี้ ยังมี การแสดงความเป็นไทยด้วยการตกแต่งโถงด้วยลวดลายไทยที่ประณีตบรรจง การใช้สีทอง การให้เกียรติสูงสุดด้วยการแต่งกายเต็มยศของผู้เข้าร่วมพิธีที่ยืนแถวตามระเบียบปฏิบัติในลักษณะรวมศูนย์ การประดับตกแต่ง หงูหราทันสมัยเหมาะสมกับผู้ปกครองที่เป็นชนชั้นสูง ซึ่งล้วนแสดงการยกระดับรัฐสภาไทยขึ้นเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นภูมิทัศน์แห่งสยาม เป็นหนึ่งในรัฐสภาสำคัญระดับโลก

ส่วนการใช้สัญลักษณ์ประเภทเดียวกันมาเชื่อมต่อกันทำให้เกิดสัญลักษณ์ตัวใหม่ขึ้น จากชุดภาพที่มีคำบรรยายเดียวกัน ในแผ่นภาพหนึ่งที่ ๖ ใช้พื้นที่ว่าง 90% เป็นกลุ่มภาพ 9 ภาพเหนือข้อความ “พิพิธภัณฑ์ประชาธิปไตย” ที่ชุดของภาพ ยังสื่อสารโดยสัญลักษณ์ที่แจ่มชัดออกมาได้อีก ได้แก่ 1) ผู้ออกแบบตั้งใจเปลี่ยนอาคารพิพิธภัณฑ์ประชาธิปไตย ให้มีความหมายสัญลักษณ์เป็น “ปัญญา/ประชาชน” ที่เป็นสิ่งสำคัญมากด้วยครอบครองพื้นที่ทั้งแผ่นภาพ (1 ใน 10 แผ่น)

2) ชุดภาพ 4 ภาพวางเรียงอยู่ในแนวแกนตั้งเดียวกันตรงกลาง ด้วยเป็นองค์ประกอบของแกนชาติ/ศาสนา/พระมหากษัตริย์/ปัญญา/ประชาชน ที่ปรากฏในหน้า ๓ เป็นหนึ่งในเป้าหมายทรงคุณค่าที่จะนำประโยชน์สูงสุดให้แก่บ้านเมือง 3) ประชาธิปไตยของไทยยังคงอิงความหมายกับประวัติศาสตร์ความเป็นชาติ ที่มีพัฒนาการปกครองจากพ่อปกครองลูกในสมัยสุโขทัยกับสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในสมัยอยุธยาที่ยังคงเป็นเชื้ออยู่ในประชาธิปไตยไทยที่พระมหากษัตริย์ดำรงฐานะของพ่อกับเจ้าเหนือชีวิตที่เป็นผู้ปกครองสูงสุดไปพร้อมกัน ซึ่งในทางกลับกันมิตินี้ไม่ได้สะท้อนอำนาจของประชาชนอย่างแท้จริงออกมาด้วย 4) อาคารรัฐสภาในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของอำนาจนิติบัญญัติในสองภาพล่างที่มีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นฉากรองรับ ใช้ทิศทางในการมองของภาพคนละทิศทางทั้งทางด้านน้ำ-ปลายน้ำ สื่อถึงการควบคุมดูแลที่ครอบคลุมได้ทุกส่วนของประเทศ ด้วยสายน้ำเจ้าพระยาเป็นสายน้ำหลักของประเทศที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำสายอื่นและลำดับสาขารองลงไปอีกมาก และอีกความหมายหนึ่งคือผู้คนทั่วสารทิศไม่ว่าอยู่ส่วนใดของประเทศสามารถเข้าถึงกลุ่มชนชั้นปกครองที่เป็นตัวแทนได้เช่นกัน

กรณีการนำเสนอภาพแบบรวมเป็นชุดนั้น นัยหนึ่งเป็นการเปิดพื้นที่ว่างให้ความหมายของภาพย่อยคลุมเครือและสามารถผ่อนถ่ายกันได้ โดยหากเราเลือกมองเฉพาะภาพบางภาพให้เชื่อมโยงกัน อาจทำให้เกิดการไม่ถนัดกับสิ่งที่ถูกนับรวมเข้าไว้ด้วยกันได้ อันเป็นการเล่นกันระหว่างสัญลักษณ์ที่แสดง “ความเป็นเรา” และ “ความเป็นอื่น” หรืออาจมองว่าเป็นการสร้างคู่ขัดแย้งให้เกิดขึ้นเพื่อให้สัญลักษณ์มีการเทียบเคียงซึ่งจะสร้างความหมายสัญลักษณ์ที่ไม่สิ้นสุดได้อีกนัยหนึ่ง ส่วนในแผ่นภาพหนึ่งที่ ๔ รหัสภาษาที่ใช้ทำหน้าที่ให้ความรู้ขณะเดียวกันก็สร้างข้อเท็จจริงตามกฎของเหตุผลขึ้นด้วยพร้อมกัน ได้แก่ การใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ แผนภาพ ตัวเลขเฉลี่ยทางสถิติประกอบเชื่อมเข้ากับตราสัญลักษณ์ของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือเข้ามาสนับสนุนความชอบธรรมให้กับยุทธศาสตร์การออกแบบและพัฒนา ในด้านการอนุรักษ์พลังงานและการรักษาสิ่งแวดล้อม รวมถึงการปรากฏข้อความการออกแบบเพื่อคนทั้งมวลโดยระบุมาตรฐานที่สูงกว่ากฎหมาย ความเป็นสากลที่สอดคล้องกับวิถีไทย การเป็นพื้นที่ของความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ด้วยภาพกับรายนามชื่อผู้สูงอายุและคนพิการอดีตสมาชิกวุฒิสภาสองท่าน เป็นการกำกับให้ภาพมีสัญลักษณ์ประเภทเดียวกันมาเทียบเคียงเชื่อมต่อเป็นสิ่งเดียวกัน

สำหรับการเน้นย้ำคุณค่าบางอย่างกับให้ความรู้ในสิ่งที่ต้องการถ่ายทอด ไม่ว่าจะกระทำผ่านการเน้นขนาดข้อความที่ใหญ่ การจัดวางองค์ประกอบไว้ตรงกลางหรือในตำแหน่งที่อ่านได้ชัดเจน การใช้สีตัวอักษรที่เป็นสีแดง เช่น “การตระหนักในเป้าหมายที่ทรงคุณค่าเท่านั้น จึงจะนำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดแก่บ้านเมือง” ในแผ่นภาพหนึ่งที่ ๓ ที่กำหนดคุณค่าไว้ในแกนของคติเขาพระสุเมรุที่สถาปนาความหมายขึ้นใหม่ ทั้งนี้ ชาติ/ศาสนา/พระมหากษัตริย์/ปัญญา/ประชาชน คุณค่าแต่ละส่วนยังปรากฏอีกหลายแห่ง อย่าง ปัญญา/ประชาชน ในแผ่นภาพหนึ่งที่ ๖ “พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ” การใช้ข้อความสีแดงที่สื่อความหมายถ่ายโอนถึงชาติได้ด้วย ภาพทัศนียภาพโครงการในทอสนีฟ้าในฉากของกระบวนเรือพยุหยาตราทางชลมารคในแผ่นภาพหนึ่งที่ ๔ กับภาพทอสนีทองของโถงรัฐพิธีเปิดรัฐสภาในแผ่นภาพหนึ่งที่ ๗ ที่สื่อความหมายถึงองค์พระมหากษัตริย์ ขณะเดียวกันก็เน้นย้ำคุณค่าของความร่มเย็น/สงบสุข/สันติภาพ ส่วนภาพหลังเน้นคุณค่าความดี/ศีลธรรม/ความซื่อสัตย์และความสูงส่ง (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 แสดงแผ่นภาพหนึ่งที่ ๗ ๖ ๙ ๓ และ ๔ ตามลำดับ
ที่มา: www.asa.or.th/?q=node/99415

อีกประการ ข้อความที่สื่อยังสร้างความหมายของภาพในการแสดงแทน (represent) หรืออุปมาอุปไมยด้วย เช่น *แสงสว่าง* นอกจากความหมายพื้นฐานในเชิงประโยชน์ใช้สอย ยังสร้างภาพลักษณ์ให้กับอาคารรัฐสภา สร้างจุดเด่น ปรับโฟกัส เน้นการมองเห็นและมุมมองในระยะใกล้-ไกล แสงสว่างยังเปรียบตั้งสัจธรรมแห่งความรู้ *แสงสีทอง-ความดี/ศีลธรรม/ความซื่อสัตย์* แสงสีขาว-สติปัญญา แสงสีฟ้า-ความร่มเย็น/สงบสุข/สันติภาพ *พระสุริยันและพระจันทร์* เปรียบตั้งพลังคู่ของ ส.ส. กับ ส.ว. ในภารกิจอันศักดิ์สิทธิ์ของรัฐสภาที่มีความสำคัญเท่าเทียมกัน *สถาปัตยกรรมที่เรียบง่ายทรงพลัง* เปรียบตั้งความเป็นไทยและความเป็นตะวันออกที่มีวัฒนธรรมงดงาม สถาปัตยกรรมเปรียบตั้งประติมากรรมที่งดงามและกวีนิพนธ์ที่ลุ่มลึก รวมถึงรัฐสภาเปรียบตั้งมณฑลศักดิ์สิทธิ์ของชาติ ตามความเชื่อตั้ง *ขวัญ (จิต)* ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของระบบการให้คุณค่าหมายถึง มิ่งมงคล สิริความดี สิ่งที่มีตัวตนอันทรงพลังที่จะนำใจเราและเพื่อนร่วมชาติไปสู่ความเป็นสังคมกัลยาณมิตร ซึ่งจะเห็นว่ารูปสัญลักษณ์และความหมายสัญลักษณ์ที่เลือกมาใช้ แม้จะมีความหมายชุดเดิมที่ทุกคนรับรู้อยู่แล้วเป็นปกติ แต่การจัดเรียงจัดชุดของภาษาภาพ ภาษาเขียน และภาษาพูด ได้เข้าไปปลดทอนความหมายเดิม แล้วเติมความหมายใหม่เข้าไปสวมทับ ทำให้เกิดความต่อเนื่องเชื่อมโยงก่อเกิดระบบการให้คุณค่าที่ทรงพลังมากขึ้น อย่างเป็นลักษณะแบบฉบับโดยตนเองของทีม สงบ 1051 ซึ่งสิ่งเล็กน้อยนี้เป็นความหมายแฝงที่ดูประหนึ่งเป็นความตั้งใจในการจับวาง เพื่อให้เป็นลักษณะแบบฉบับในเรื่องนั้นพร้อมกัน

ส่วนการสื่อความหมายเรื่อง *สิทธิ/ความเสมอภาค* การตั้งรัฐสภาให้ลงมาใกล้ชิดกับประชาชนในเชิงกายภาพ จากเดิมที่เป็นพื้นที่ปิดเข้าถึงได้ยากด้วยความเป็นอาคารราชการ ปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่สาธารณะที่จัดสรรโดยรัฐให้ทุกคนได้ใช้อย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น ได้แก่ สนามหลวง พื้นที่ใช้งานเชิงสาธารณะของประชาชนจากเดิมที่เป็นพื้นที่ของเมืองกับรัฐพิธีเป็นส่วนใหญ่ จัดให้มี สนามรัฐสภา/พิพิธภัณฑสถานชาติ/ลานประชาชน/ลานประชาธิปไตย/พิพิธภัณฑสถานชาติไทย ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปใช้พื้นที่ได้ แต่ขณะเดียวกันการเพิ่มพื้นที่ซึ่งใช้ภาษาการออกแบบที่การเข้าถึงถูกแบ่งลำดับชั้นอย่างชัดเจนด้วยตำแหน่งที่อยู่ต่างกันอย่างบน-ล่าง อย่างพิพิธภัณฑสถานชาติไทยในกำแพงแก้ว รายล้อมโถงรัฐพิธีที่มีบันไดเป็นทางขึ้นโดยตรงจากพื้นด้านล่าง หรือแม้จะอยู่ในระนาบเดียวกันแต่มีความยากในการเข้าถึงด้วยระบบการควบคุม “*ความปลอดภัยอย่างเข้มงวดภายใต้ความสะดวกสบาย*” ในแผ่นภาพหนึ่งที่ ๑๐ ปริมาณสีส้มที่หมายถึงพื้นที่ส่วนควบคุมในแผนผังพื้นที่ทั้งหมดมีปริมาณมากที่สุด ทำนองเดียวกันกับความเสมอภาคของ ส.ส. กับ ส.ว. แม้จะอยู่ในระดับพื้นที่ทางกายภาพเดียวกันแต่ความสำคัญก็ไม่เท่าเทียมกัน “*ความเป็นผู้แทนราษฎร*” ได้รับการยกย่องให้อยู่ระดับที่สูงกว่า “*ความเป็นวุฒิสมาชิก*” ด้วยเป็นตัวแทนที่มาจากจากการเลือกตั้งของประชาชนทั้งประเทศ ส่วนการเรียกชื่อห้องสุริยัน-จันทร์หาเป็นความสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์กับสัญลักษณ์ ด้วยการสร้างความสัมพันธ์ด้วย

กรอบความคิดแบบคู่ตรงข้าม (Binary Opposition/Dichotomy) ที่ดำรงอยู่คู่กันโดยตลอด การใช้ลักษณะแบบฉบับวิธีโคจรของพระอาทิตย์และพระจันทร์ที่ผู้คนรับรู้คุ้นเคย ที่ทั้งสองสิ่งแม้จะมองไม่เห็นในบางเวลาแต่มีได้หายไป ยังคงทำหน้าที่ของตนอยู่อีกฟากฝั่งหนึ่ง ขณะเดียวกับที่มีการถ่ายโอนความหมายของรูปสัญลักษณ์ตัวใหม่ ตามความสามารถในการปะทะประสานของผู้อ่านแต่ละคนที่จะเลือกความหมายบางตัวหรือมองข้ามความหมายบางตัวไปได้ เช่น การปรากฏที่ละสิ่งขณะที่อีกสิ่งยังคงอยู่ในการรับรู้ ที่ไม่ได้ปรากฏหรือการปรากฏขึ้นพร้อมกันได้หรือสลับสับเปลี่ยนกันได้ไม่ต่างกับพระอาทิตย์ - พระจันทร์ในฐานะภาพแทนของชีวิต-ความสว่าง ต่างกับ “ผู้แทนราษฎร” กับ “ประชาชน” ที่รูปสัญลักษณ์ทั้งสองถูกใช้คู่กันเสมอในการกล่าวถึง “ประชาธิปไตย” ในลักษณะที่เป็นความสัมพันธ์ใกล้ชิดและแบบคู่ตรงข้ามที่สามารถถ่ายโอนสลับไปมาได้ ซึ่งการรับรู้ของความสัมพันธ์คู่กันส่วนใหญ่เป็นลักษณะที่ใกล้ชิดและถูกใช้แทนที่กันสลับไปมาอยู่ในสังคมไทย อย่างไรก็ตาม เมื่อคู่สัมพันธ์นี้ถูกนำไปสร้างสรรค์พื้นที่กายภาพในภาษาภาพได้สร้างความหมาย “ช่องว่าง” และ “ระยะห่าง” ของชนชั้นที่ถ่างกว้างขึ้น ด้วยผู้แทนราษฎรเข้าถึงได้ยากจากระบบรักษาความปลอดภัยที่มีความซับซ้อนต้องผ่านการตรวจตราหลายชั้นตอน

ด้านประเด็น *เพศสภาพ* การออกแบบพื้นที่และข้อความบรรยายยังไม่ปรากฏเน้นถึงความเท่าเทียมกัน ความหมายที่นำเสนอผ่านรูปสัญลักษณ์หลายตัวยังคงสะท้อนวัฒนธรรมการชู้สาวที่เหนือกว่า ดังเห็นได้ชัดว่าในภาพเคลื่อนไหวใช้เสียงของเพศชายบรรยายขณะที่ในแผ่นภาพนิ่งก็จะมีเพศชายอยู่ในภาพด้วยจำนวนและความถี่สูง ไม่มีพื้นที่สำหรับหญิงและกลุ่มเพศทางเลือกอยู่ในภาพหรือคำบรรยาย นัยยะหนึ่งเสมือนเป็นการกีดกันกลุ่มนี้ไว้ในพื้นที่ “ความเป็นอื่น” หรือไม่สำคัญ

ผลการ “ถอดรหัส” สัปายะสภาสถาน ในฐานะ “ร่างทรง” ของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวทางสังคม

ปรากฏการณ์เคลื่อนไหวทางสังคมต่ออาคารรัฐสภาแห่งใหม่ ถูกตั้งคำถามต่อ “ความเป็นรัฐสภา” ที่เป็นเรื่องของ “ความเป็นประชาธิปไตย” มากกว่า “ความเป็นเอกลักษณ์/ความเป็นไทย” อันเป็นเกณฑ์หนึ่งในการออกแบบที่ต้องการสร้างตัวตนในลักษณะของอัตลักษณ์ร่วมให้กับสถานที่ พบว่า “ร่างทรง” อำนาจหนึ่งของรัฐในการปกครองแห่งนี้ มีชุดความสัมพันธ์ดำรงอยู่อย่างหลากหลายผ่านภาษาทางสถาปัตยกรรมในสื่อการนำเสนอซึ่งถอดรหัสความเป็นภาพตัวแทน ได้แก่ (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 แสดงผลการ “ถอดรหัส” สัปายะสภาสถานในฐานะ “ร่างทรง” ของปรากฏการณ์เคลื่อนไหวทางสังคม

• **อาคารรัฐสภาแห่งใหม่ กับ “ความเป็นประชาธิปไตย”**

อาคารรัฐสภาเปรียบเสมือนเรือนร่างหนึ่งของประชาธิปไตย อันเป็นแหล่งรวมเจตนารมณ์ของปวงชนผ่านตัวแทนโดยชอบธรรม ท่ามกลางบริบทการเมืองการปกครองที่เคลื่อนตัวมาอย่างกระท่อนกระแท่นตลอดหน้าประวัติศาสตร์ไทย (สายชล สัตยานุรักษ์, 2561) ผู้เขียนมองว่าทีม *สงบ 1051* น่าจะพยายามกอบกู้รอยต่างพร้อยในวงการประชาธิปไตยไทย ด้วยการเชิดชูระบบคุณธรรมมาซึ่งการปฏิบัติหน้าที่แก่ “ตัวแทน” ของประชาชนไทยที่เป็นเจ้าของประเทศตามนิยามประชาธิปไตยสากล จึงเน้นการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงอาคารรัฐสภาแห่งใหม่อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมมากขึ้นกว่าหลังเดิมทั้งสองแห่ง โดยใช้ภาษาทางสถาปัตยกรรมที่สร้างสัญลักษณ์เพื่อ “แทนค่า” อย่าง “กลมข้อม” กับอำนาจของ สส. สว. ด้วยการยก “ศีลธรรม” สำหรับภาคประชาชนและภาครัฐไว้เหนือสิ่งอื่นใด อนุญาตให้ประชาชนสามารถเข้าถึงพื้นที่สำคัญส่วนเครื่องยอดบริเวณพื้นที่ชั้นบนสุดของอาคาร แสดง “การปกป้องศีลธรรมและคุณธรรม” ร่วมกันระหว่างประชาชนและรัฐบนแกนหลัก เป็นการอุทิศพื้นที่ให้ “ศีลธรรม และความดีงาม” กับ “ประชาชน” มากกว่าพื้นที่ สส. กับ สว. บนแกนรองขนานข้างแกนหลักในลักษณะสมมาตรแบบเสมอภาคกัน สื่อถึงความสำคัญของประชาชนอยู่เหนือผู้แทน รวมถึงการใช้องค์ประกอบเสริม “สนามหลวง” เป็นสวนสาธารณะเปิดโล่งด้านหน้าอาคารสำหรับรองรับกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนทุกกลุ่ม สะท้อนถึงความพยายามดุลพลังอำนาจของตัวแทนประชาชนและรัฐ เพื่อแย่งชิงพื้นที่ทางการเมืองให้ขยายตัวมากขึ้น⁶ ได้อีกนัยหนึ่ง

ทั้งนี้ ยังมีผลงานของทีมอื่นที่ใช้ภาษาเขียนโดยตรงกล่าวอ้างถึง “ประชาธิปไตย” ว่ามีความหมายยึดโยงกับ “ประชาชน” “ความเสมอภาค” “สถาบันพระมหากษัตริย์” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2553: 144,206,290,346,364) บางส่วนใช้สัญลักษณ์สื่อถึง “ประชาธิปไตยในอดีต” เช่น อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย พานแว่นฟ้า เล่มรัฐธรรมนูญ แม่น้ำเจ้าพระยา พระกระแสน้ำของรัชกาลที่ 7 พระที่นั่งอนันตสมาคม สะพานข้ามวานรังสรรค์ ถนนราชดำเนิน สื่อความหมายถึงประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยไทย และพื้นที่แห่งการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยของประชาชนสืบเนื่องมาปัจจุบัน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2553: 78,104,144,152,160,202,222,254, 256,258,268,275,284,296,348,358, 374,378) และในแบบประกวครอบแรกเกือบครึ่งหนึ่ง มีแนวคิดที่จัดให้มีพื้นที่สำหรับประชาชนได้แสดงออกและทำกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ ลานประชาธิปไตย/ลานประชาชน/ลานประชาธิปไตย/ลานอนุสรณ์/จัตุรัสสาธารณะ/สนามราษฎร/สวนประชาชน/ลานชุมชน เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2553: 40,86,104,136, 138,144,202,216,220,224,230,242,256,264,266,268,276,292,294,304,318,332,356,374,356,374)

ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่า แม้ “ประชาธิปไตย” มิได้ถูกกำหนดในเกณฑ์การตัดสินแบบประกวครอบ แต่มีการกำกับความหมายตรงต่อบทบาทหน้าที่ของรัฐสภาไทย โดยทีมสงบ 1051 ปกธงให้ “สัปปายะสภาสถาน” ทำหน้าที่ “เป็นศูนย์รวมจิตใจที่สามารถพลิกฟื้นจิตวิญญาณของคนในชาติ...ช่วยให้สังคมไทยสามารถข้ามพ้น...วิกฤตทางศีลธรรมได้” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2553: 36) ขณะที่ผลงานอื่นหลายชิ้นเลือกใช้ภาษาบรรยายกำกับความหมายที่ต้องการตรึงไว้เช่นกัน เช่น ...การเดินทางของประชาธิปไตย... จุดรวมของจิตที่มีอำนาจสูงสุดที่บริหารจักรวาลสากล... สถานที่รวมตัวแทนของประชาชน ที่สื่อถึงความเป็นมาวิถีการเมืองไทย... a place for all/

⁶ เปรียบเทียบกับ 4 แบบในรอบสุดท้ายที่ระบุคำบรรยายกำกับ ได้แก่ *แบบที่ 2* “...ที่ประชุมรัฐสภาเปรียบเสมือนหัวใจและกลไกหลักของระบบประชาธิปไตย...” *แบบที่ 3* ไม่มีข้อความนำเสนองาน *แบบที่ 4* “...ใช้แนวความคิดพานแว่นฟ้า สัญลักษณ์การรับมอบอำนาจการปกครองสู่ระบบประชาธิปไตย และรัฐสภาเป็น 1 ในบริบท 3 หรือ บริบทแห่งประชาธิปไตยที่เติมเต็มเอกลักษณ์ความเป็นไทยริมสายน้ำเจ้าพระยา...” และ *แบบที่ 5* เสนอประชาธิปไตยผ่านการเชื่อมโยงกับแนวแกนหลักในถนนราชดำเนิน และลานโล่งหน้าโครงการ เป็นลานสำหรับกิจกรรมทางประชาธิปไตย

the balancing act of powers... อาคารรัฐสภาทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมตัวแทนของประชาชน... เป็นอาคารสำหรับคนไทยทุกคน... ในแง่การเข้าถึงสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ภายในโครงการได้ ทำหน้าที่สอนประชาธิปไตยให้ประชาชนได้ สนับสนุนประชาชนในการแสดงออกถึงประชาธิปไตย... มีความสำคัญระดับชาติ... มีความเป็นเอกภาพสง่างาม สงบนิ่ง มั่นคง ปลอดภัย บ่งบอกถึงความเป็นชาติอย่างสมศักดิ์ศรี... แสดงถึงภูมิแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาติ มีความเป็นมิตร โปร่งใส แสดงความเป็นประชาธิปไตยของสังคมไทย...เป็นภูมิสัญลักษณ์ของกรุงเทพมหานคร ประเทศไทยและวัฒนธรรมไทยได้ในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค ประเทศจนถึงระดับสากล/นานาชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2553 : 31-378) การใช้คำบรรยายกำกับความหมายเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่าทีมเข้าร่วมออกแบบกว่ากึ่งหนึ่งตระหนักถึงความคาดหวังที่ “ประชาชน” ต้องการให้ “ประชาธิปไตย” บังเกิดขึ้นกับอาคารรัฐสภาแห่งใหม่ โดยการเปิดพื้นที่ทางการเมืองให้กับความเป็นประชาธิปไตยไทยเติบโตได้ไม่มากก็น้อย ทั้งเป็นการยืนยันที่ว่า ข้อกล่าวอ้างที่โจมตีถึงความเป็นประชาธิปไตยที่ขาดหายไปของแบบประจักษ์รัฐสภาแห่งใหม่นี้ มิได้เป็นความจริงทั้งหมดแต่อย่างใด

• อาคารรัฐสภาแห่งใหม่ กับ “ความเป็นไทย”

จากความต้องการให้รัฐสภาแห่งนี้เป็นสถานที่ปรากฏตัวของ “ความเป็นชาติ” แสดงถึงคุณค่าและความสำคัญของ “มรดกศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติ” เฉกเช่นรัฐสภาาระดับนานาชาติอีกหลายแห่ง จึงมีการกำหนดเกณฑ์ตัดสินข้อหนึ่งว่าต้องแสดง “เอกลักษณ์” ในเชิงคุณค่า โดยคำตอบของคณะกรรมการผู้ตัดสินฯ ได้เลือก “ความเป็นไทย” เชนามธรรมที่มี “ไตรภูมิ” เป็นแม่บท (master plan) ผ่าน “ร่างทรง” เครื่องยอดแบบเจดีย์บนอาคารหลักทรงกลองแบบเรียบง่าย (Simplicity Architecture) เพื่อสื่อถึง “รัฐสภาของประเทศไทย” ได้ชัดเจน ด้วยการอ้างอิงถึง “สิ่งคู่ตา” ซึ่งคนไทยส่วนใหญ่รวมถึงนานาชาติ สามารถจดจำและเข้าใจความหมายได้ว่าสื่อถึง “ความเป็นไทย” โดยไม่ต้องใช้การตีความใดๆ

อีกข้อกำหนดในการประกวดแบบขั้นสุดท้ายที่ต้องตอบโจทย์วัตถุประสงค์ข้อหนึ่ง คือ “...ให้ออกแบบอาคารรัฐสภาแห่งใหม่ให้มีเอกลักษณ์ความเป็นสถาบันอันทรงเกียรติของประเทศไทย...” นั้นแม้มิได้ระบุชัดถึงขอบเขตกับนิยามที่ชัดเจนว่า “เอกลักษณ์” คือระดับใด ทีมออกแบบทั้งหลายจึงเลือกที่จะไม่ละทิ้ง “ความเป็นไทย” ในแบบที่เข้าใจกันทั่วไปว่าเป็นส่วนหนึ่งของ “เอกลักษณ์ของชาติ” ไปได้ (ชมชน พูลินไพบูลย์ และ อิโรชิ ทาเกยามา, 2554: 321) ซึ่งพบว่าในการประกวดรอบสุดท้ายทั้งทีมอันดับ 1 และ 2 เลือก “ความเป็นไทย” แบบจารีตมาปะทะสังสรรค์กับ “ความเป็นสากล” แบบทันสมัย เรียบง่ายและมีเทคโนโลยีครบครัน โดยทีมแรกหรือทีมภูมิปัญญาในอดีตมาผสานกับอาคารกลองในแนวราบแบบลดหลั่นซ้อนขึ้นกันขึ้นไป ขณะที่ทีมหลังทำเป็นอาคารสูงขนาดข้าง ส่วนทีมอันดับ 3 เน้นรูปแบบทันสมัยแต่แฝงเอกลักษณ์ความเป็นไทยจากแนวคิดที่เลือกใช้ดอกบัวแทนความบริสุทธิ์ เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจและเป็นปรัชญาในการทำงานของบรรดาสมาชิกรัฐสภาที่จะต้องทำหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อันดับ 4 เน้นเอกลักษณ์ของสัดส่วนความงามแบบไทยสมมาตร ตำแหน่งของศูนย์กลาง คติการสร้างเมือง การวางผังเปลือกอาคารใช้ลวดลายของพานแว่นฟ้าและลายราชวัตร สัญลักษณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ อันดับ 5 นำงานจิตรกรรมและประติมากรรมของศิลปินปัจจุบันที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเป็นส่วนประกอบสถาปัตยกรรมเพื่อแสดงคุณค่าของวัฒนธรรมที่หล่อหลอมเข้ากับจารีตประเพณีไทย เอกลักษณ์ของชาติ แสดงลักษณะเนื้อแท้แห่งราชอาณาจักรไทย ความรุ่งเรืองของการเมืองและการพัฒนาสถาปัตยกรรมไทยขั้นสูงสุด อันเห็นได้ว่า ทั้ง 5 ผลงานแสดงความต่อเนื่องของ “ความเป็นไทย” จากรากฐานประเพณีกระแสหลัก 2 กระแสด้วยกัน คือ 1) ความเป็นไทยแบบทางการ (Formal Thai-ness) 2) ความเป็นไทยตามทีนิยม (Popular Thai-ness) และจากการศึกษาผลงานการประกวดแบบทั้งหมด พบว่ามีการตีความเกณฑ์ “เอกลักษณ์ไทย” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2553 และ วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, บุษกร เสฐฐวรกิจ และวีระ อินพันทัง, 2558) ที่แบ่งออกเป็นกลุ่มได้ดังนี้

1. *ลักษณะเชิงนามธรรม* เกี่ยวกับลักษณะต่างๆ ที่เป็นนามธรรมสะท้อนถึงจิตวิญญาณของความเป็นไทย เช่น เบาลอยตัว โปรง โถง โอบล้อม รมรื่น เย็นสบาย อ่อนช้อย สว่าง/สลัว/มืด สงบ สดัด ความเป็นมงคล ความเคารพ ต่อบริบทแวดล้อมที่ตั้ง สง่างาม มั่นคง

2. *ลักษณะเชิงรูปธรรม* เกี่ยวข้องกับรูปแบบและองค์ประกอบต่างๆ ทางสถาปัตยกรรม เช่น รูปแบบที่อิงกับวิถีธรรมชาติ การจัดภูมิทัศน์ ลักษณะที่แสดงถึงภูมิปัญญาไทย โดยเฉพาะลักษณะค้ำแดดค้ำฝน ลักษณะพื้นที่ “สี่เทา” หรือพื้นที่กึ่งนอกรังใน ลักษณะรายล้อมลาน ลักษณะพื้นที่ถ่มร่วมสมัยทั้งจากปัจจัยทางด้านรูปลักษณ์และการใช้วัสดุ รูปแบบที่อิงจากสิ่งของเครื่องใช้ ลักษณะจากการจัดพื้นที่เพื่อสนองประโยชน์ใช้สอย รวมทั้งรูปแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัยและอิทธิพลของส่วนกลาง โดยองค์ประกอบที่ถูกนำมาใช้ อาทิ รูปหลังคาทรงจั่ว เครื่องยอดทรงจอมแหหรือยอดแหลม หลังคาซ้อนชั้นลดหลั่นกัน ระเบียงคด การวางผังแบบหมู่เรือนไทย ลวดลายไทย (ลายประจำยาม ลายกนก ลายเถลว ลายราชนัดด ลายหน้ากระดาน ลายดอกกระจัง ลายกลีบบัว ลายกระจังใบเทศ) การย่อมุมไม้สิบสอง ศาลาริมน้ำ ไม้พุ่มมงคล/ไม้ไทยโบราณ (ราชพฤกษ์ ช้าว ดอกบัว ตาป หมากพลูขนุน มะม่วง มะขาม ประดู่แดง ลั่นทมแดง ทองหลวง หางนกยูงฝรั่ง กร่าง โพธิ์ ไทร จิก เกด พิกุล ปีบ)

3. *ลักษณะความงาม* เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ทำให้เกิดความงามในงานสถาปัตยกรรมหลากหลายมิติ ทั้งจากสภาพที่ตั้ง การจัดวางอาคารตามแนวแกนกับทิศ การจัดผังอาคารที่สะท้อนการใช้สอยที่เรียบง่าย การจัดองค์ประกอบรูปทรงและสัดส่วน การทอนขนาด (ย่อมุมไม้สิบสอง) การเลือกใช้วัสดุ การใช้สี (สีทอง สีเงิน สีเหลือง สีน้ำเงิน สีแดง สีทองแดง) นำไปสู่ลักษณะเด่นทางด้านความงามที่เป็นเอกลักษณ์ไทยโดยเฉพาะ ซึ่งพิจารณาพร้อมกับความอ่อนช้อยละเอียดประณีต

4. *ลักษณะรูปลักษณ์เชิงสัญลักษณ์* งานสถาปัตยกรรมมีรูปลักษณ์ตามคติความเชื่อต่างๆ อาทิ มรรค 8 มณฑลจักรวาล ชมพูทวีป พังเสหสมหามงคล พุทธพยากรณ์ 18 ประการ เลขมงคล 1-3-7-9 กระบวนทัพพุ่มพยุหะ ครุฑนาม นาคนาม ไตรภูมิพระร่วง ขวัญ-ปราณ-จิต โดยเฉพาะการหันสู่ทิศมงคลและความเชื่อทางศาสนา ด้วยรูปลักษณ์เชิงสัญลักษณ์จากเอกลักษณ์ไทย สัญลักษณ์เฉพาะ ความหมายเฉพาะ โดยเฉพาะรูปแบบที่สื่อถึงสถานภาพหรือฐานานุรูปที่สัมพันธ์กับฐานานุศักดิ์ (ฉัตร) การสื่อถึงพลัง (ช้าง พญานาควงเกษียรสมุทร) การสื่อถึงการรวมศูนย์อำนาจ (เขาพระสุเมรุ) ความเป็นชุมชน การปกครอง (พานรัฐธรรมนูญ ชุมประตุมือง ถนนราชดำเนิน สะพานข้ามวันรังสรรค์)

5. *ลักษณะไทยที่แสดงความเป็นวิถีไทย* ทั้งจากลักษณะนามธรรม จิตวิญญาณรากฐานประเพณีสู่ความเป็นไทยทั้งแบบทางการและแบบนิยม ปัจจัยด้านอุปนิสัยของคนไทย ชีวิตความเป็นอยู่แบบไทย การนำธรรมชาติมาปรับใช้อย่างชาญฉลาด ด้วยภาษาการออกแบบที่เป็นไทยประเพณี ไทยประยุกต์ ไทยสมัยใหม่ และไทยผสมผสาน

ทั้งนี้สิ่งที่สังเกตได้ว่า การนำลักษณะไทยมาใช้ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในระดับบูรณาการภาพรวม เพื่อสื่อสาร “กลิ่นอาย” ทางวัฒนธรรมของความเป็นไทย พบว่า เนื้อหาการออกแบบและงานเขียนพรรณนาต่างมีจุดร่วมแบบเดียวกัน คือ มิได้สร้างข้อเสนอใหม่ต่อองค์ความรู้เรื่องเอกลักษณ์ไทยในงานศิลปสถาปัตยกรรมไทย เป็นเพียงการผลิตซ้ำความรู้เดิมที่ถูกสร้างขึ้นด้วยการยกบริบทวัฒนธรรมบางประการมาอ้างอิงเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับ วิมลสิทธิ์ ทรายากร บุชกร เสธฐรวกิจ และ วีระ อินพันทัง (2558) กับ ชมชน พุสินไพบูลย์ และ อิโรชิ ทากายามา (2554) ที่ชี้ให้เห็นความเหมือนและการเปลี่ยนแปลงของวิธีการแสดงออกในอดีตและปัจจุบัน โดยเฉพาะความเป็นไทยประเพณีในงานบางจำพวกที่มีลักษณะเฉพาะอย่าง “เชือกินว่า” มีความถูกต้องและสมบูรณ์อยู่แล้ว หรือแม้จะไม่สมบูรณ์ แต่ก็เป็นการอวยวิธียุติให้เข้าใจภาพรวมทางศิลปะของไทยได้คืออยู่แล้ว ดังนั้นจึงไม่มีเหตุผลใดที่ต้องสร้างชุดคำอธิบาย

ใหม่ ขณะเดียวกันภายใต้กระบวนการดังกล่าว ผลงานการออกแบบและชุดคำอธิบายประกอบแบบ ก็เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ปรับเปลี่ยนนิยามของความเป็นไทยและความเป็นชาติขึ้นมาใหม่ โดยแสดงให้เห็นถึงการต่อรองปรับเปลี่ยนว่าควรจัดวางสถานะของตนเองอย่างไรภายใต้บริบทใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์⁷

ส่วนประเด็นที่ถกเถียงกันอย่างกว้างขวางและเข้มข้นเรื่อง “คติไตรภูมิ” นั้น หากมองในภาพของการเบียดขับและกดทับความหลากหลายทางวัฒนธรรมอื่นไว้⁸ โดยเฉพาะในมิติความเชื่อ ความศรัทธา ศาสนา จากแบบประจักษ์ทั้ง 3 รอบ กลับพบว่า มิได้มีเพียงที่มอันดับที่ 1 (สงบ 1051) เท่านั้น ที่ได้เลือกคตินี้มาใช้ ยังปรากฏผลงานอีก 9 ชิ้น ที่เลือกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคติไตรภูมิมานำเสนอเช่นกัน อาทิ การใช้มหาคติแห่งโสฬสหาทางคล มณฑลจักรวาล ความเชื่อที่ทั้ง 4 เกี่ยวกับท้าว จตุมาหาราชกับเขาพระสุเมรุ พญานาคกวนเกษียรสมุทร น้ำอมฤต (แกนกลาง) ดอกบัว ชั้นของเทวดากับเทวดาชั้นจตุมาหารา ชิกาภูมิ (สำนักเลขาศิลาการสภาผู้แทนราษฎร, 2553 : 148,156,158,204,206, 208,210,260,326)

ทั้งนี้ การย้อนกลับไปหิบบัณฑิตคติไตรภูมิมาใช้และ/หรือมาตีความใหม่ สอดคล้องกับที่นักมานุษยวิทยาส่วนหนึ่งมองว่า “วัฒนธรรม” ไม่ใช่สิ่งที่คงที่ตายตัวแต่เป็นพลวัตของเครือข่ายความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีไว้ เพื่อสร้างความหมายที่หลากหลายมิใช่การแสวงหารากเหง้าแก่นแท้ของวัฒนธรรมที่ตายตัว ต้องเข้าใจธรรมชาติของการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนไปมา ถูกสร้างใหม่และถูกทำซ้ำอย่างต่อเนื่อง (<https://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/glossary/90>) สามารถสืบสาน ต่อยอดหรือเปลี่ยนแปลงได้ ดังที่ทีมสงบ 1051 ให้เหตุผลว่า มิติของพื้นที่ทางโลก (โลกียภูมิ) และทางธรรม (โลกุตระภูมิ) ต้องอยู่ควบคู่กันแยกออกจากกันไม่ได้ ต้องอยู่เกี่ยวพันซึ่งกันและกันเสมอ คือ ความเจริญในทางโลกย่อมเกื้อกูลความเจริญในทางธรรมด้วย รวมถึงไม่สามารถแยกคุณธรรมศีลธรรมที่อยู่ในบริบทไทยออกจากศาสนาพุทธได้ รวมทั้งอ้างว่าเรื่องคุณธรรมศีลธรรมเป็นเรื่องสากล เป็นความดีงามที่มนุษย์ทุกคนทุกศาสนา “ควรเข้าถึงได้” ดังนั้นการปรากฏขึ้นของ “พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์” จึงเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการโน้มน้าวให้มนุษย์ทำในเรื่องดี ตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องสันติภาพกับความรักที่ทำให้มนุษย์อยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข เป็นการมองศาสนาในลักษณะที่เป็นสากลมิได้แบ่งแยกเน้นเฉพาะศาสนาใดเป็นพิเศษ อันเป็นการขัดต่อแนวคิดประชาธิปไตยสากล แต่การเลือกใช้คติ “ไตรภูมิ” กับ “ศาสนาพุทธ” มาแนะนำเสนอในการออกแบบ เนื่องด้วยสามารถตอบโจทย์ “รัฐสภาแห่งใหม่” ที่มี “ความเป็นไทย” ได้อย่างแม่นยำ และชัดเจนในทุกมิติ ซึ่งเป็นสิ่งที่พึงกระทำได้ โดยชุดคำอธิบายนี้มีความชัดเจนอย่างชัดเจนกับที่ ชาตรี ประทีตนนทการ (2553) วิพากษ์การสื่อความหมายสถาปัตยกรรมรัฐสภาผ่านคติพุทธศาสนาว่า การเลือกหยิบรูปสัญลักษณ์กับความหมายสัญลักษณ์ท่ามกลางสัญลักษณ์หลากหลายมากมาย เป็นการอาศัยอำนาจของภาษาเขียนและภาษาการออกแบบทางสถาปัตยกรรมเพื่อตอบโจทย์ “ชนชั้นนำ” ยังมิได้ขบเน้น “ความเป็นประชาธิปไตย” ให้มีความหมายเด่นชัดแต่อย่างใด

⁷ เช่นเดียวกับอาคารรัฐสภาแห่งที่ 2 บนถนนอุทองใน ที่สร้างขึ้นในสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ที่เป็นการออกแบบตามแนวทางสมัยใหม่ อันเป็นที่นิยมในสมัยนั้น และแตกต่างจากอาคารราชการอื่นๆ ในยุคเดียวกันที่ยังคงออกแบบในลักษณะไทยประยุกต์อย่างศาลและศาลากลาง ซึ่ง คุ่มพงษ์ หนูบรรจง อธิบายว่า เป็นสิ่งที่รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ต้องการสื่อสารสู่ประชาชนและต่อนานาชาติ เพื่อให้แสดงออกถึงภาพลักษณ์ และสัญลักษณ์แห่งความทันสมัยของประเทศไทยที่สามารถตีความได้ในเวทีโลกเสรี (Koompong, 2008)

⁸ เช่น มองว่าคติไตรภูมิเป็นระบบความเชื่อแบบจารีตที่หากมองในแง่ของการเป็นระบบคิดทางการเมือง คือแนวคิดที่รองรับความคิดในการแบ่งมนุษย์ออกเป็นระดับชั้นสูงต่ำ มนุษย์แต่ละคนมิได้มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม ความแตกต่างทางชนชั้นจะถูกกำหนดโดยอาศัยข้ออ้างทางศีลธรรมและบุญญาบารมีที่แต่ละคนได้สั่งสมมาในอดีตชาติ...จึงควรแยกการปกครองรัฐออกจากเรื่องของศาสนาและศีลธรรมเพราะเรื่องศีลธรรมที่นำมาใช้อ้างกันในสังคมจารีตแทบทั่วโลก มักจะกลายเป็นเรื่องจอมปลอมและถูกใช้เป็นเพียงเครื่องมือทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ และ/หรือกลุ่มอภิสิทธิ์ชนในสังคมที่ชอบอ้างศีลธรรมแบบมีถือสาปากถือศีล (<https://anyflip.com/drbeo/rhfr/basic/451-500>)

ประเด็นที่ควรตั้งคำถามและถกเถียงต่อไปในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับ “ความเป็นไทย” คือ อะไรคือมาตรฐาน “ความเป็นไทย” และจะมีมาตรฐานเดียวกันหรือไม่ การกำหนดคุณค่ามาจากอะไร ใช้บรรทัดฐานของชนกลุ่มใด ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น กลุ่มใดได้และ/หรือเสียประโยชน์ ความคิดกับความเชื่อที่แสดงออกผ่านสื่อสัญลักษณ์ต่างๆ ในหลายเรื่องที่ไม่เข้าข่ายการก่อให้เกิดหรือรับรู้ถึง “ความเป็นไทย” ตามบรรทัดฐานที่สังคมกำหนดจะอยู่ร่วมกันได้หรือไม่ ในลักษณะใด หรือจำต้องถูกขจัดออกไป เนื่องจากไม่เข้าเกณฑ์มาตรฐานที่ว่าด้วย “ความเป็นไทย” แบบทางการสืบเนื่องจากการที่เรากำลังเผชิญกับวิกฤตทางสังคมวัฒนธรรม เกิดการแบ่งแยกกลุ่มออกเป็นพวกเรา (We) พวกเขา (Others) ภายใต้อคติทางชาติพันธุ์ (Ethnocentrism) ด้วยทัศนคติที่เชื่อว่าวัฒนธรรมตนเองสูงส่งกว่าของกลุ่มชนอื่น

• อาคารรัฐสภาแห่งใหม่ กับ ความเป็น “รัฐชาตินิยม”

อำนาจเป็นสิ่งที่แยกไม่ออกจากวัฒนธรรม และความเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมล้วนมีนัยยะทางอำนาจแฝงอยู่ “สัปปายะสภาสถาน” พิจารณาชาติในฐานะเรื่องของการสร้างความเป็นพลเมือง (civic) ที่มีประวัติศาสตร์วัฒนธรรมร่วมกัน ในบริบทที่ยิ่งใหญ่ของความเป็นรัฐชาติที่ประกอบด้วย 3 หน่วยสำคัญที่นำเสนอ ศาสนา/ศีลธรรม ชาติ พระมหากษัตริย์ โล่เรียงอยู่ในแนวแกนหลักเดียวกัน จะเห็นได้ว่า เกิดการขัดแย้งกับการจัดลำดับความสำคัญแต่เดิมที่รับรู้กันทั่วไปอย่าง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยทีมสงบ 1051 ได้สลับตำแหน่งของ ชาติ กับ ศาสนา กันในบริบทของความเป็นรัฐชาติแต่เดิม และศาสนาเท่ากับศีลธรรม ให้ปัญญาและความดี (คนดี) กลับเข้ามาทำหน้าที่นำในรัฐชาติ โดยนำเสนอศาสนาในฐานะของปัญญาสูงสุดไว้ในระดับบนสุดของแนวแกนหลัก ระดับต่ำลงมาเป็นการประดิษฐานพระสยามเทวาธิราชในฐานะเทพผู้ปกป้องคุ้มครองบ้านเมือง ถัดลงมาเป็นที่ของโล่รัฐพิธีที่ประทับของพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้ยังผลักดันให้ “ประชาชน” มีที่ทางอยู่ในแนวแกนหลักด้วยถึง 2 ตำแหน่ง คือระดับชั้นล่างสุดของศูนย์การเรียนรู้พิพิธภัณฑสถานชาติไทย และระดับลานโล่งชั้นบนที่เป็นแนวล้อมของกำแพงแก้วที่มีศูนย์การเรียนรู้พิพิธภัณฑสถานชาติไทย ซึ่งถ้าองค์ประกอบทั้งสองทำหน้าที่เป็นคลังส่งเสริมปัญญาให้เกิดขึ้นกับประชาชน ด้วยแนวความคิดในการให้ความสำคัญกับประชาชนในการมีส่วนร่วมกับการสร้างประชาธิปไตย รัฐชาติ ด้วยการให้รัฐสภาทำหน้าที่ในการพัฒนาหน่วยพื้นฐานทางสังคมคือประชาชนให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เมื่อหน่วยพื้นฐานที่สุดมีความพร้อมการพัฒนาไปยังส่วนอื่นๆ ก็สามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพไม่มีการแสดงออกซึ่งอคติทางด้านลำดับชั้นทางสังคม (hierarchy) ขององค์ประกอบต่างๆ ที่สื่อสารถึงอำนาจหรือพลังในทางสถาปัตยกรรมผ่านการหยิบยืมรูปทรงหรือระบบความคิดเชิงสัญลักษณ์ในอดีตนำขึ้นมาสื่อสารใหม่อีกครั้ง ด้วยลักษณะไทยจารีตประเพณีในด้านรูปแบบแต่เป็นงานแบบร่วมสมัยในทางเทคโนโลยีความรู้ความสามารถในปัจจุบัน เพื่อสื่อถึงนัยยะความประณีตในเชิงฝีมือช่างไม้ของไทยซึ่งจะแสดงเนื้อหาเป็นชาติไทยที่ชัดเจน ในขณะที่แบบอันดับที่ 4 เน้นแนวความคิด “แกนการเมือง” ที่นำเสนอแนวแกนของศูนย์บริหารการปกครองประเทศ และส่วนต่อขยายแนวแกนถนนเพื่อเชื่อมโยง “ประวัติศาสตร์” ความเป็น “รัฐ” จากอดีตสู่ปัจจุบัน เป็นแกนที่แสดงถึงรากฐานทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีเอกราชอย่างถาวรสืบเนื่องมาโดยตลอด

การตั้งธงว่ารัฐสภาควรอยู่ในเมืองหลวงและอยู่ในพื้นที่หัวใจ (https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/main.php?filename=history_newsapa) ซึ่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2545) ได้เสนอพื้นที่ราชพัสดุที่มีกองทัพถือครองอยู่และมีส่วนหนึ่งติดแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีเหตุผลสนับสนุนหลายประการ นอกจากการมีพื้นที่ขนาดใหญ่และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติสูง ยังสัมพันธ์เชื่อมโยงกับทิศทางการขยายตัวของเมืองเก่าที่มีถนนราชดำเนินเป็นแกนหลักด้วย นอกจากนี้ แนวความคิดในการวางผังศูนย์ราชการรัฐสภาแห่งใหม่ โดยการสืบทอดการแสดงภาพความเป็นศูนย์กลางแห่งราชอาณาจักร สะท้อนถึงอำนาจสูงสุดในการบริหารปกครอง และความเจริญ

ยั่งยืนของชาติโดยคติภูมิจักรวาล ผ่านการแสดงความหมายที่สำคัญประการหนึ่งของคตินี้ คือ วัสดุปฐุสะมณฑล (Vastu-purusa Mandala) เหตุนี้ตั้งแต่การเลือกที่ตั้งของ “ชนชั้นปกครอง” ก็แสดงถึงการยึดโยงกับความเป็น “รัฐชาตินิยม” อย่างเข้มข้นมาแต่แรกแล้ว โดยที่মনะเลิศและที่มั่นคงสืบได้นำเสนอผลงานที่ปกคลุมตอกย้ำถึงแนวคิด “รัฐแบบชาตินิยม” อย่างชัดเจน

• อาคารรัฐสภาแห่งใหม่ กับ สถาบัน “พระมหากษัตริย์”

การชูสถาบันกษัตริย์เข้ามาในพื้นที่รัฐสภา ถูกตั้งคำถามว่าเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางการเมืองเรื่องการล้มเจ้ากับเรื่องตัวแทนของคุณธรรมที่รับรู้ในระดับสากลถึงความเป็น “คนดี” ของรัชกาลที่ 9 หรือไม่ มีอาจยืนยันได้ชัดเจนนัก แต่มีข้อสังเกตว่าสถาบัน “รัฐสภาไทย” มีความสัมพันธ์กับสถาบัน “พระมหากษัตริย์” มาอย่างยาวนาน ด้วยการอ้างอิงจุดเริ่มต้นประชาธิปไตยของประเทศไทยที่เชื่อมโยงทั้งสองสถาบันเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะการระบุไว้อย่างชัดเจนในโครงสร้างรัฐสภาไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหมวดที่ 2 มาตรา 6-24 ทุกฉบับ หากมองในเชิงพื้นที่ในเชิงกายภาพและมิติความสัมพันธ์ที่เป็นกิจกรรมร่วมกันแล้ว รัฐพิธีเปิดประชุมสภา⁹ ถือเป็นเครื่องยืนยันที่เป็นรูปธรรมของความสัมพันธ์ดังกล่าว การที่ทีมสงบ 1051 ได้เพิ่มพื้นที่รัฐพิธี โดยมีห้องประทับสำหรับรับเสด็จเชื้อพระวงศ์และห้องสำหรับข้าราชการซึ่งในรัฐสภาเก่าไม่เคยมีมาก่อน ด้วยเป็นข้อกำหนดของการประกวดที่ต้องจัดเตรียมการรับเสด็จและถวายความจงรักภักดี โดยตำแหน่งห้องนี้อยู่ในพื้นที่ส่วนกลางอาคาร เพื่อให้การเสด็จเข้าสู่ห้องประชุมได้อย่างสง่างามสมพระเกียรติ รวมถึงสัมพันธ์กับแนวแกนหลัก “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ปัญญา และประชาชน” ซึ่งยังพบว่า มีผลงานอีกบางส่วนที่มีการกำกับด้วยภาษาภาพ และภาษาเขียนไว้ในสื่อผลงานนำเสนอด้วยเช่นกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2553: 210,212,226,294,342,368)

ทั้งนี้ มีหลายทีมกำหนดพื้นที่ลานพระอนุสาวรีย์รัชกาลที่ 7 และ/หรือ แผ่นจารึกข้อความที่เป็นพระราชดำริของรัชกาลที่ 7 ที่ว่า “ข้าพเจ้ามีความเต็มใจ ที่จะสละอำนาจ อันเป็นของข้าพเจ้า อยู่แต่เดิมให้ราษฎรทั่วไป ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลาย ของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใด คณะใดโดยเฉพาะ เพื่อใช้อำนาจโดยสิทธิขาด และโดยไม่ฟังเสียงแท้จริงของราษฎร” เป็นเสมือนตัวแทนของความเป็นประชาธิปไตยไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2553: 67,136,174,202,210, 216,220,224,240,242,244,276,296,322,358) แสดงถึงการตอกย้ำความสำคัญของรัชกาลที่ 7 ในฐานะกษัตริย์ผู้ทรงพระราชทานประชาธิปไตยอย่างแท้จริง มินัยของการยึดพื้นที่คืนให้ กับสถาบันกษัตริย์จากวาทกรรมประชาธิปไตยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่กระทำโดยคณะราษฎร ซึ่งพิจารณาเชื่อมโยงได้กับแนวคิดเกี่ยวกับ “ประชาธิปไตย (ไทย)” ในงานศึกษาของ สายชล สัตยานุรักษ์ (2561) ที่บ่งชี้ถึงการเบียดขับต่อสู้คู่นานกันมาของ วาทกรรม “ประชาธิปไตย” กับ “พระมหากษัตริย์” ที่ถูกจัดวางแบบคู่ตรงข้าม โดยวาทกรรมพระมหากษัตริย์ กล่าวว่าพระมหากษัตริย์เป็นผู้พระราชทานและค้ำจุนดูแล “ความเป็นประชาธิปไตยไทย” ที่การดำรงอยู่ของสถาบันกษัตริย์ส่งผลโดยตรงต่อการถ่วงดุลอำนาจและผลประโยชน์ต่างๆ ที่จะส่งผลต่อการเกิดความเสถียรภาพทางการเมืองด้วยการ “ฟังพระบารมี” อยู่เสมอ

ดังนั้นอนุสาวรีย์รัชกาลที่ 7 บนพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทางการเมืองของอาคารรัฐสภาแห่งใหม่ จึงเป็นการประกอบสร้างและปกคลุมประทับตราความสัมพันธ์ของทั้งสองสถาบันไว้อย่างแนบแน่นในเชิงภาษาการออกแบบ ที่ทำหน้าที่รองรับการต่อสู้ด้วยวาทกรรมทางการเมือง อันกลายเป็นจุดเริ่มต้นของความทรงจำว่าด้วย “การชิงสุกก่อนห่าม” ของคณะราษฎรในเวลาต่อมา (ชาติตรี ประกิตนันทการ, 2553: 5) แสดงถึงนัยยะของการสร้างความทรงจำว่าด้วย

⁹ รัฐพิธีเปิดประชุมสภาเริ่มมีขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2476 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวภายหลังจากที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ใน <https://www.parliament.go.th/ratpiti/rattapite.htm> สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2564

กษัตริย์ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง สะท้อนการรื้อฟื้นพระราชอำนาจ “สถาบันกษัตริย์” โดยเริ่มมีพื้นที่แสดงพระองค์ และสร้างความทรงจำลงบนพื้นที่สาธารณะมากขึ้นด้วย ต่อเนื่องจากปี พ.ศ.2513 ที่มีการสร้างอนุสาวรีย์รัชกาลที่ 7 ขึ้นไว้หน้าอาคารรัฐสภาอุทองใน

- **อาคารรัฐสภาแห่งใหม่ กับ “ประชาชน”**

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2553: 1080) เสนอความหมาย “ประชาธิปไตยแบบไทย” ว่าเป็นกระบวนการที่เคยมีอยู่ในชุมชนชาวบ้าน โดยหากจะสร้าง “ประชาธิปไตยแบบไทย” ขึ้นจริง สิ่งที่เขาไม่ได้คือการทำให้ทุกคน ทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย สามารถต่อรองทางการเมืองด้วยการจัดสรรแบ่งปันทรัพยากรอย่างเท่าเทียมกันที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพราะคติประชาธิปไตยหมู่บ้านไทยนั้นเชื่อว่า การที่ทุกกลุ่มสามารถต่อรองทางการเมืองได้ ไกลเคียงหรือเท่าเทียมกันต่างหาก ที่จะทำให้เกิดความ “สงบเรียบร้อย” ขึ้นในชุมชนนั้นได้ ซึ่งเป็นความหมายของการเปิดพื้นที่ให้กับประชาชน¹⁰ มีเวทีแสดงออกและการเปล่ง “เสียงพูด” ของคนกลุ่มต่างๆ ดังออกมาให้รู้ว่คิดอย่างไร ทั้งนี้การที่ทีมสงบ 1051 ออกแบบให้มีสนามหลวง ลานประชาธิปไตย สวนสาธารณะเพื่อประชาชน น่าจะเป็นความพยายามทั้งในแง่ของประโยชน์ และการสร้างความหมายให้รัฐสภาเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง ดังคำบรรยายในแผ่นนำเสนอที่ให้ทัศนะเกี่ยวกับประชาชนในมิติของความใกล้ชิด ไม่กดขี่ ไม่ห่างเหินและคำนึงถึงศักดิ์ศรี ซึ่ง วิญญู อจารักษา (2557) ว่า น่าจะเป็นเหตุผลหนึ่งที่สัปปายะสภาสถานถูกเลือก ด้วยประจวบเหมาะกับความต้องการของกลุ่มชนชั้นปกครองและสภาวะกำกวมของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมือง ที่ดำรงอยู่ในช่วงเวลาแห่งความขัดแย้งวุ่นวายทางการเมืองกับอาจจะต้องการลดระยะห่างกับประชาชนด้วย ทั้งนี้ยังมีผลงานของทีมอื่นๆ ที่ให้ความสำคัญกับ “ประชาชน” เช่นกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2553: 186,210,212,236,240,250,260, 262,266,286,324,328,374,376)

ตรงกันข้ามกับอาคารรัฐสภาทั้งสองแห่งก่อนหน้านี้ ที่แสดงถึงการมีได้นับรวมหรืออุทิศพื้นที่ใดให้แก่ประชาชน โดยรัฐสภาพระที่นั่งอนันตสมาคม ดูประหนึ่งจะให้ความสำคัญเฉพาะกับ “ตัวแทน” ที่ประชาชนเลือกตั้งเข้ามาในระบบรัฐสภาเท่านั้น ส่วนรัฐสภาแห่งที่สองบนถนนอุทองในนั้น “ประชาชน” คนธรรมดา มักจะปรากฏตัวอยู่บนพื้นที่ข้างถนนหรือฟุตบอลภายนอกที่มี “รั้วรัฐสภา” ขวางกั้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมชุมนุมประท้วงเรียกร้องให้รัฐสภาและ/หรือรัฐบาลแก้ปัญหา แม้บางครั้งจะมีการอนุญาตให้เข้าสู่พื้นที่ภายในรั้วรัฐสภาได้บ้าง ก็จะมีระเบียบขั้นตอนมากมายเป็นอุปสรรคกัน ดังนั้น ปรากฏการณ์ที่หลายทีมเห็นร่วมกันถึงความสำคัญของ “ประชาชน” ผ่านการจัดเตรียมและประกอบสร้างพื้นที่ทางกายภาพเพื่อรองรับการเข้าใช้ประโยชน์แก่ผู้ที่เป็นเจ้าของประชาธิปไตยแท้จริงตามหลักประชาธิปไตยสากล จึงมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง

- **อาคารรัฐสภาแห่งใหม่ กับ ชุดความเชื่อเรื่อง ศีลธรรม คุณธรรม และ ความเป็น “คนดี”¹¹**

เหตุใดประเด็นเรื่อง ศีลธรรม คุณธรรม และความเป็น “คนดี” จึงถูกนำมายึดโยงกับความเป็นอาคารรัฐสภาแห่งใหม่เป็นสิ่งที่น่าสนใจ ด้วยเป็นสัญญาณที่สะท้อนลึกลงไปว่า “ความเป็นประชาธิปไตย” กับ “ความเป็นตัวแทนของประชาชน” ถูกตั้งคำถามเชิงศีลธรรมในลักษณะของเสียงที่ไม่ยอมจำนนต่อภาคส่วนที่สร้างสภาวะสีเทา-ดำในระบบรัฐสภาอีกต่อไป ดังทีม สงบ 1051 ได้ปักธงเรื่อง “วิกฤตทางศีลธรรม” ในสังคมไทยว่าเป็นปัญหาที่รุนแรงที่สุด

¹⁰ ในความหมายของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ในมิติแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีสัญชาติไทย มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย ตามรัฐธรรมนูญกำหนด หรือไปอาศัยในประเทศอื่นทั่วโลก

¹¹ เป็นการปกครองโดยพระมหากษัตริย์ซึ่งทรงมี “ราชจริยวัตร” หรือ “ทศพิธราชธรรม” ส่วนการปกครองภายหลังการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 ก็เน้นการเลือก “คนดี” เป็นผู้ปกครอง เมื่อกล่าวถึงความล้มเหลวหรือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการเมือง จึงเน้นไปที่ปัญหานักการเมืองไร้คุณธรรมหรือจริยธรรมเป็นสำคัญ (สายชล สัตยานุรักษ์, 2561: 381)

ดังนั้นภาพของรัฐสภาจึงต้องมี ศีลธรรมกำกับการเมือง หรือ การเมืองต้องมีศีลธรรม รวมถึงอีกหลายผลงานก็กล่าวถึงความคาดหวังต่อสถาบันรัฐสภาในประเด็นคุณธรรมและความดีเช่นกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2553: 186,218,292,358) ทั้งนี้ การตั้งคำถามต่อ “คนดี” “ความดี” ในความเป็นสถาบันรัฐสภา มีสิ่งใหม่ แต่เป็นเรื่องที่ดำรงอยู่มากกับการปกครองระบบประชาธิปไตยไทยตั้งแต่เริ่มแรก ดังการศึกษาเรื่อง นักวิชาการไทยกับการต่อสู้ช่วงชิงความหมาย “ประชาธิปไตย” ในภาวะวิกฤตทางการเมือง (พ.ศ. 2548-2557) ของสายชล สัตยานุรักษ์ (2561) กล่าวถึงปัญหาคอร์รัปชันและปัญหาศีลธรรมเสื่อมโทรมซึ่งถือเป็นปัญหาใหญ่ในปลายทศวรรษ 2540 ของสังคมไทย โดยเฉพาะ “ความประพฤติอันพึงรังเกียจไม่น่าเชื่อถือไว้วางใจของนักการเมือง” อันเป็นทัศนคติของนักการเมืองที่ได้รับการผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่องในงานเขียนทางวิชาการและสื่อมวลชน โดยที่สังคมไทยให้ความสนใจปัญหาเชิงโครงสร้างน้อยมาก เพราะวาทกรรม “การปกครองโดยคนดี” (ตามคติทางพุทธศาสนาซึ่งหมายถึงคนที่มีคุณ ธรรม และ/หรือมีปัญญา ความรู้สูง) ที่มีอิทธิพลในสังคมไทยตลอดมา โดยการวิพากษ์วิจารณ์ความล้มเหลวต่างๆ ในสังคม จะเน้นไปที่คุณสมบัติของผู้นำที่เป็นคนไม่ดีมากกว่า (สายชล สัตยานุรักษ์, 2561: 240,375)¹² ยิ่งในวิกฤตทางการเมือง พ.ศ.2548-2557 นักวิชาการที่สนับสนุนคนเสื้อเหลืองก็นำเอาความคิด “นักการเมืองเลว” มาผลิตซ้ำอย่างเข้มข้น ทำให้กลายเป็นวาทกรรมที่มีพลังสูงในสังคมของชนชั้นกลางตลอดมา (สายชล สัตยานุรักษ์, 2561: 380)

ด้วย “ความเป็นไทย” ในด้านการปกครองนั้น ย่อมเป็นการปกครองโดย “คนดี” เมื่อความชอบธรรมของอำนาจวางอยู่บนความเป็น “คนดี” ทำให้ผู้นำควรต้องตั้งอยู่ในศีลธรรม ดำรงตนอยู่ในคุณธรรมและระมัดระวังในการใช้อำนาจ เพราะถ้าหากสังคมรับรู้ว่าเป็น “คนไม่ดี” ความชอบธรรมของอำนาจก็จะหมดสิ้นไป¹³ (สายชล สัตยานุรักษ์, 2561: 388-389) หรือต้อง “ไม่ทำอะไรที่ขัดกับหลักศีลธรรมและความถูกต้อง” หมายถึง “ความเก่ง” และ “ความดี” นั้น “ต้องมืออยู่ควบคู่กันเสมอ” (สายชล สัตยานุรักษ์, 2561: 400) แสดงว่า การตั้งคำถามต่อ “คนดี” ในความเป็นสถาบันรัฐสภา มีสิ่งใหม่ แต่เป็นเรื่องที่ดำรงอยู่กับการปกครองระบบประชาธิปไตยไทยตั้งแต่เริ่มแรก (แม้จะมีบางกลุ่มปฏิเสธก็ตาม) ดังนั้น แนวคิดเรื่อง “คนดี” ในแบบระบอบการปกครองระบอบใหม่ จึงมีใช้สิ่งที่ปรากฏขึ้นเรื่อยๆ โดยไม่มีที่มา ทั้งนี้ด้วยเป็นสิ่งที่คนกลุ่มหนึ่งในสังคมไทยสมานต่อความมีศีลธรรมกับคุณธรรมในการปกครองที่มีได้แยกตัวออกไป หรือดำรงอยู่เฉพาะเรื่องความเชื่อและศาสนาเท่านั้น แต่มีความเป็นสากลของทางโลกที่ทุกสังคมไม่ว่าจะมีระบอบการปกครองอย่างไรก็ตาม ควรจะมีสิ่งเหล่านี้กำกับไว้ด้วย อันหมายรวมถึงในระบอบประชาธิปไตย (แบบไทย) ที่สอดคล้องกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยด้วยเช่นกัน

• อากาศรัฐสภาแห่งใหม่ กับ “ความหลากหลายทางวัฒนธรรม”

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Multiculturalism) ในพรมแดนประเทศเป็นเรื่องปกติที่รับรู้กัน สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจและยอมรับ คือ ในทุกสังคมที่เป็นรัฐจะมีลักษณะของสังคมที่มีการหลอมรวมวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยกำหนดให้วัฒนธรรมหนึ่งที่มีอำนาจเหนือกว่าวัฒนธรรมย่อย รวมถึงคนแต่ละกลุ่มที่อยู่ภายใต้รัฐชาติเดียวกันก็อาจมีวัฒนธรรมบางอย่างร่วมกันได้ ในขณะที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มย่อยด้วย ดังนั้น เมื่อต้องสร้างภาพตัวแทน

¹² ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เคยเน้นเรื่องการลงมติดระหว่าง “คนชั่ว” ที่เป็นฝ่ายเสียงข้างมาก กับ “คนดี” ที่เป็นฝ่ายเสียงข้างน้อย ซึ่งฝ่าย “คนชั่ว” ย่อมจะชนะทุกครั้งไป แต่ความคิดเรื่องการปกครองโดย “คนดี” ยังคงมีความสำคัญตลอดมา เนื่องจากชนชั้นนำที่มีแนวคิดอนุรักษนิยมและชนชั้นกลางต้องตกอยู่ภายใต้ระบบการปกครองแบบเผด็จการ โดยขาดอำนาจต่อรองและไม่สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้เท่าที่ควร จึงต้องการให้ “คนดี” มีอำนาจ และพยายามใช้แนวคิดเรื่อง “คุณธรรม” หรือ “คนดี” ในการควบคุมผู้ปกครอง (สายชล สัตยานุรักษ์, 2561: 371-378)

¹³ ตรงกันข้าม กลุ่ม “นักวิชาการที่สนับสนุนคนเสื้อแดง” ปฏิเสธแนวคิด “การปกครองโดยคนดี” ที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง และไม่ได้เน้นความสำคัญเรื่องคุณธรรมจริยธรรมทั้งของผู้ปกครองและประชาชน แต่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มสิทธิและอำนาจของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งการทำให้ประชาชนมีอำนาจต่อรอง (สายชล สัตยานุรักษ์, 2561: 789)

ของวัฒนธรรมในความหมายที่สัมพันธ์เชิงอำนาจกับ “รัฐชาติ” (รัฐสภาในฐานะหนึ่งของรัฐชาติ) วัฒนธรรมกระแสหลักที่มาจากผู้นำทางความคิดและพยายามสร้างอิทธิพลต่อคนกลุ่มอื่นมาโดยตลอดจึงถูกเลือกอย่างมีต้องสงสัย แม้ตระหนักว่าพื้นที่ที่สร้างขึ้นใหม่มีความหมายของผู้ที่อยู่ใต้อำนาจกับผู้ใช้อำนาจหรือการกดขี่กับการต่อต้านซึ่งเกิดขึ้นมาทุกยุคสมัยก็ตาม ซึ่งต้องยอมรับว่าผู้ที่อยู่ใต้อำนาจมิใช่ผู้ที่ไร้การตอบโต้ แต่มีส่วนผลักดันและสร้างความหมายของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นด้วย ทั้งนี้สัปปายะสภาสถานมิได้นำเสนอออกมาโดยตรง แต่กระทำผ่านแนวคิดการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล/ทุกคน (Universal Design/Design for All) ที่ระบุเพียง คนพิการ ผู้สูงอายุ เด็ก สตรีมีครรภ์ ภายได้ “ความเสมอภาค เท่าเทียมกัน” ส่วนผลงานอีกหลายชิ้นได้กล่าวถึงเรื่องของความเท่าเทียมกันต่อหลากหลายทาง ความเชื่อ ศาสนา ชาติพันธุ์ ความคิด และอื่นๆ ไว้อย่างชัดเจน (สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2553 : 324,356,364) แต่ด้วยข้อจำกัดของพื้นที่นำเสนอกับปริมาณเนื้อหาที่ต้องตอบโจทยตามเกณฑ์ อาจทำให้การเปิดพื้นที่จึงทำได้เพียงการหย่อนเมล็ดพันธุ์ที่ปราศจากค่าน้ำหนักพอจะหยั่งรากได้เด่นชัด

• **อาคารรัฐสภาแห่งใหม่ กับ “พระสยามเทวาธิราช”¹⁴ และ “หอพระ”**

ในเชิงมิติความเชื่อความศรัทธาต่อองค์พระสยามเทวาธิราช การที่ทีมสงบ 1051 อัญเชิญเทวรูปพระสยามเทวาธิราชไปประดิษฐานในยอดส่วนบนในซุ้มจตุรมุขของ “อาคารเครื่องยอด” ของสัปปายะสภาสถานนั้น¹⁵ เป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่มีอยู่แล้วที่รัฐสภาอุทอง โดยจะมีพิธีกราบสักการะเป็นประจำปี และในโอกาสพิเศษต่างๆ ซึ่งยังมีพระเสื้อเมือง พระทรงเมือง และพระภูมิเจ้าที่ด้วย จึงมิใช่สิ่งใหม่ด้วยพระสยามเทวาธิราชเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของกรุงรัตนโกสินทร์และมีความหมายถึงอาณาเขตของประเทศไทย ที่ในระบอบประชาธิปไตยนั้นรัฐสภาก็เป็นองค์กรสำคัญที่ทำหน้าที่ทางนิติบัญญัติ เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันหลักในนัยยะหนึ่งหมายถึงประเทศไทย ที่ต้องได้รับการปกป้องรักษาให้เกิดความสงบสุขร่มเย็นแก่ทั้งในระดับสถาบันและระดับรัฐชาติเช่นเดียวกัน ส่วนการมี “หอพระ” ที่ผลงานประกวดแบบส่วนใหญ่ระบุเขียนไว้ในคำบรรยายและ/หรือแบบโครงการถือเป็นสิ่งปกติ เป็นแบบฉบับของอาคารราชการ โรงเรียนและสถาบันต่างๆ ในประเทศไทยที่มีการสร้างหอพระ เพื่อความเป็นสิริมงคลของสถานที่ไว้บริเวณพื้นที่ด้านหน้าของอาคารหรือบริเวณทางเข้า ซึ่งพื้นที่ประดิษฐานสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่อยู่ในความเชื่อของคนไทยหลากหลายรูปแบบ ที่มีการปฏิบัติต่อตัวแทนของศาสนาในศาสนาประจำชาติ

บทสรุป

ภาษาทางสถาปัตยกรรมในผลงานประกวดแบบเป็นรูปแบบภาษาหนึ่งในสังคม ทั้งภาษาภาพและภาษาคำบรรยายต่างมีอำนาจ (power) มหาศาล ทำหน้าที่เป็นกลไกควบคุมทางสังคมที่อยู่นอกเหนือการรับรู้ของเรา ด้วยเป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายที่อาศัยการเข้าไปครอบงำความหมายเบื้องต้นของสรรพสิ่ง ซึ่งเป็นความหมายเชิงผัสสะหรือประโยชน์ใช้สอย แล้วทำให้มันสื่อความหมายใหม่ในอีกระดับหนึ่งซึ่งมีความหมายเชิงอุดมการณ์ ที่มีกระบวนการทำงานได้อย่างต่อเนื่องแนบเนียน ด้วยพัวพันกับอำนาจของสถาบันต่างๆ ในสังคม สื่อการนำเสนองานประกวดแบบรัฐสภาแห่งใหม่เป็นตัวบทหนึ่ง ที่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์และรหัสในระบบวัฒนธรรม ที่เราอาจคุ้นชินกับความเป็นธรรมชาติของสัญลักษณ์ต่างๆ จนมองข้ามความหมายบางอย่างที่ถูกอำนาจของภาษา วาทกรรม มายาคติต่างๆ กลบเกลื่อนไว้

¹⁴ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนาขึ้นในช่วงสยามเพิ่งผ่านพ้นวิกฤตลัทธิล่าอาณานิคมไม่ตกเป็นเมืองขึ้น ทรงมีพระราชดำริว่าเมืองไทยเกือบต้องเสียเอกราชหลายครั้ง แต่ก็มีเหตุให้รอดพ้นมาได้เสมอ เหมือนจะมีเทวดาคอยคุ้มครองประเทศอยู่ จึงทรงสร้างเทวรูปเป็นสัญลักษณ์ของเทวดาคงคั่นเพื่อสักการบูชา เป็นเทพารักษ์ประจำเมืององค์ใหม่ที่มีฐานะเป็นใหญ่เหนือกว่าเทพารักษ์อื่นที่สยามเคยมี

¹⁵ ทางด้านคติความหมายเชิงสัญลักษณ์ คือ การเป็นทั้งวิมานของพระอินทร์และวิมานของพระสยามเทวาธิราช ส่วนทางกายภาพเป็นทั้งส่วนโถงที่พระมหากษัตริย์เสด็จพระราชดำเนินประกอบพิธีเปิดประชุมรัฐสภา และส่วนยอดบนเป็นที่ประดิษฐานพระสยามเทวาธิราช

(ตารางที่ 1) เช่น สัปายะสภาสถาน que เลือกรูปสัญลักษณ์ (ทั้งภาพและข้อความ) “เจดีย์” ซึ่งมีลักษณะแบบฉบับไทยจารีตที่ผ่านฝีมือบรมครูเป็น “ตราประทับรับรอง” อาคารเครื่องยอดแบบไทยด้วยมี “ฐานานุกรม” สำหรับประดิษฐานองค์พระสยามเทวาธิราช อีกทั้ง “เจดีย์” ในฐานะเครื่องหมายสามารถแสดงและตรึง/กำกับลักษณะแบบฉบับสถาปัตยกรรมของ “ความเป็นไทย” ที่ทุกคนในชาติคุ้นชินและรับรู้ได้ง่ายอยู่แล้ว ขณะที่ในระดับเวทีโลกรูปสัญลักษณ์นี้ก็สามารถตรึงความหมาย “ความเป็นไทย” ที่ไม่ลอยตัวจนเกินไป เพื่อป้องกันความปั่นป่วนอันเกิดจากความหมายที่ไม่แน่นอนของรูปสัญลักษณ์ ทำให้ผู้อยู่บนกวีวัฒนธรรมไทยสามารถรับรู้ความหมายของ “ความเป็นตะวันออก” ในระดับสากลด้วย รวมถึงสะท้อนการผูกขาด “ความเป็นไทย” ที่ “ความเป็นอื่น” ไม่ถูกยอมรับให้ดำรงอยู่

ตารางที่ 1 การ “อ่าน” ตัวอย่างสัญลักษณ์ของสัปายะสภาสถาน ที่สื่อความหมายตรงและความหมายแฝง

การตีความหมายสัญลักษณ์ผ่านร่างทรงสถาปัตยกรรม	สัญลักษณ์ (image-architecture และ written-architecture)	ความหมายตรง	ความหมายแฝง
อาคารรัฐสภาแห่งใหม่ กับ “ความเป็นประชาธิปไตย”	ลานพระราชพิธีไทย/ประชาชน คำว่า “ประชาธิปไตย” แม่น้ำเจ้าพระยา พิพิธภัณฑสถานประชาธิปไตย	ประชาธิปไตย ประชาชน ความเสมอภาค ความเสมอภาค แหล่งเรียนรู้ของชาติ พื้นที่พบปะของประชาชน นักการเมืองและนักข่าว	ความศักดิ์สิทธิ์ ประวัติศาสตร์ ประชาธิปไตยของไทย พื้นที่แห่งการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยของประชาชน สัญลักษณ์ ศูนย์กลางการปกครอง ประชาธิปไตยภายใต้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
อาคารรัฐสภาแห่งใหม่ กับ “ความเป็นไทย”	คติไตรภูมิ เขาพระสุเมรุ เจดีย์ โบสถ์ วิหาร เครื่องยอดแบบไทย มณฑลศักดิ์สิทธิ์ กำแพงแก้ว เจ้าพญา สิทธิศกัณฐ์ อุดมคติ ลานต้อนรับ ลานวัฒนธรรม สมมาตร การวางผัง ศิลธรรม (ความดี/ความเลว) ความเบา ลอยตัว ความโปร่ง ความโล่ง ความโอบล้อม ความร่มรื่น ความเย็นสบาย ความอ่อนช้อย ความสว่าง/ความสลัว/ความมืด และความสงบ ความสงัด ความเป็นมงคล ความเคารพ ต่อบริบทแวดล้อมที่ตั้ง ความสง่างาม-มั่นคง รูปหลังคาทรงจั่ว ศาลา การซ้อนชั้นลดหลั่นกัน ระเบียงคด ลวดลายไทย การย่อมุมไม้สิบสอง ศาลาริมน้ำ ไม้พันธุ์มงคล/ไม้ไทยโบราณ (ดงมะกอกน้ำ ไทรย้อยใบแหลม) การจัดองค์ประกอบรูปทรงและสัดส่วน การทอนขนาด (ย่อมุมไม้สิบสอง) การเลือกใช้วัสดุ การใช้สี (สีทอง สีเงิน สีเหลือง สีน้ำเงิน สีแดง สีทองแดง) ไตรภูมิพระร่วง ขวัญ-ปราโมทย์-จิต) ฉัตร ช้าง แม่น้ำเจ้าพระยา สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ กระบวนเรือ พยุหยาตราทางชลมารค ประเพณีลอยกระทง พระสุริยัน-พระจันทร์	ภูมิปัญญาไทย พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ความบริสุทธิ์ ความเป็นไทย (แบบจารีตและร่วมสมัย) ความอ่อนช้อย ความละเอียดประณีต ความงามแบบเอกลักษณ์ไทย ฐานานุกรม ฐานานุกรมศักดิ์ ความมีพลังอำนาจ การรวมศูนย์อำนาจ จิตวิญญาณความเป็นไทย ความเป็นชุมชน ชีวิตความเป็นอยู่แบบไทย อุปนิสัยของคนไทย รากฐานประเพณีไทย ความสามัคคี ความมั่นคง ความสง่างามมีศักดิ์ศรี การโน้มนำพลัง ความเป็นอิสระไม่ขึ้นกับใคร ความร่มเย็นเป็นสุข สันติภาพ ความรักที่มนุษย์อยู่ด้วยกัน การบูชาครู/บรรพบุรุษ	การสนับสนุนอารยธรรมของชาติให้สูงขึ้น สัญลักษณ์ของชาติและจุดหมายปลายทางสำคัญของชาวโลก ความศรัทธา ประโยชน์สูงสุดของชาติบ้านเมือง ความอ่อนน้อมถ่อมตน ประเพณีวัฒนธรรมของชาติ ป่าหิมพานต์ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง การมีศูนย์รวมจิตใจ ต้นกำเนิดของชีวิตและสรรพสิ่งในโลก ความเมตตา ความเป็นสิริมงคล พลังเย็น/ร้อนของพระอาทิตย์/พระจันทร์ (วุฒิสมาชิก/ผู้แทนราษฎร) ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การสอดประสานกับธรรมชาติ ความเรียบง่ายและตอบสนองประโยชน์ใช้สอย เอกลักษณ์เฉพาะ ความไม่ซ้ำใคร

ตารางที่ 1 การ “อ่าน” ตัวอย่างสัญลักษณ์ของสถาปัตยกรรม ที่สื่อความหมายตรงและความหมายแฝง (ต่อ)

การตีความหมาย สัญลักษณ์ผ่านร่างทรง สถาปัตยกรรม	สัญลักษณ์ (image-architecture และ written-architecture)	ความหมายตรง	ความหมายแฝง
อาคารรัฐสภา แห่งใหม่ กับ ความ เป็น “รัฐชาตินิยม”	ศาสนา ชาติ พระมหากษัตริย์ คุณค่า ประโยชน์สูงสุดของบ้านเมือง	รัฐชาติ การสร้างความเป็น พลเมือง (civic) ที่มี ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมร่วมกัน ศาสนาในฐานะปัญญาสูงสุด และความดี/คนดีกลับเข้ามาทำ หน้าที่ในรัฐชาติ ลำดับชั้น ทางสังคม	ความเป็นเอกภาพระหว่างรัฐกับ ประชาชน
อาคารรัฐสภาแห่ง ใหม่ กับ สถาบัน “พระมหากษัตริย์”	โถงรัฐพิธี สีน้ำเงิน รัชกาลที่ 9 อนุสาวรีย์ รัชกาลที่ 7 จุดเทียบรถพระที่นั่ง	เอกลักษณ์ในการปกครอง ประเทศโดยทศพิธราชธรรม ความเป็นประชาธิปไตยที่ ปกครองโดยพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข ความเป็นชาติไทย ลำดับชั้นทางสังคม	บุญคุณของสถาบันพระมหา กษัตริย์ การดูแลปกครอง ประชาชนด้วยคุณธรรมก่อให้เกิด ความร่มเย็น อำนางสูงสุด การเป็นที่พึ่งพิง ผู้นำความเจริญ มาสู่ประเทศ ศูนย์รวมจิตใจของ ประชาชน การยึดพื้นที่คืนจาก คณะราษฎร การรู้เท่าที่รู้
อาคารรัฐสภา แห่งใหม่ กับ “ประชาชน”	ลานประชาธิปไตย ลานประชาชน ลานประสาธาธารณะ ลานอนุสาวรีย์ สนามราชภัฏ สวนประชาชน ลานชุมชน สวนสาธารณะ ลานริมแม่น้ำเจ้าพระยา ท่าเทียบเรือ	ความใกล้ชิด ไม่กตข่ม ไม่ห่าง เหิน ศักดิ์ศรีประชาชน ความ เป็นเอกภาพระหว่างประชาชน และรัฐ ความเสมอภาคเท่า เทียมกัน โรงเรียนประชาธิปไตย จิตวิญญาณไทย รัฐสภาของ ประชาชน ประชาชนที่ตื่นแล้ว	ความร่มเย็นเป็นสุขของ ประชาชน ผู้เสียสละหรือผู้ให้/ ผู้รับ เจ้าของประเทศ
อาคารรัฐสภาแห่ง ใหม่ กับ ชุดความเชื่อ เรื่อง ศิลธรรม คุณธรรม ความดี และความเป็น “คนดี”	คนชั่ว/คนดี เสียข้งมาก/เสียข้งน้อย พระมหากษัตริย์ ราชจริยวัตร ทศพิธราช ธรรม ผู้ปกครอง หลักของบ้านเมือง	ศีลธรรม คุณธรรม ความดี ความเป็น “คนดี” วิถีทางศีล ธรรม การปกครองโดยคนดีโดย ธรรม พระมหากษัตริย์ ราชา ชาตินิยม ผู้นำแบบไทย การเห็น แก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ศูนย์กลางความเชื่อถือและ ศรัทธาในการร่วมกันทำความดี เพื่อชาติ	ความเป็นประชาธิปไตย ความเป็นตัวแทนของประชาชน นักการเมืองเลว ความจงรักภักดี ต่อชาติบ้านเมือง ความสุจริต ซื่อสัตย์ เทียงธรรม โปร่งใส การป้องกันคนชั่ว ธรรมราชา ธรรมภิบาล ลัทธิบูชาบุคคล การเคลื่อนไหวเพื่อการเรียนรู้ ครั้งใหม่
อาคารรัฐสภา แห่งใหม่ กับ “ความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม”	ความเชื่อ ศาสนา ภาษา ชาติพันธุ์ ความคิดอันหลากหลาย ลานวัฒนธรรม	การออกแบบสำหรับทุกคน (Design for all) และ การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล (Universal Design) การเข้าถึง ได้ เป็นสากล เป็นธรรม	ความหลากหลายทางวัฒนธรรม การนับรวมประชาชนพลเมือง ไทยทุกคน การต้อนรับยอมรับ ความเป็นปัจเจก
อาคารรัฐสภา แห่งใหม่ กับ “พระสยามเทวาธิราช” และ “หอพระ”	พระสยามเทวาธิราช หอพระ พระพุทธรูป	ความเชื่อความศรัทธาแบบไทย เอกลักษณ์กรุงรัตนโกสินทร์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเป็นมงคล	เทวดาประจำเมือง ผีประจำ เมือง การปกป้องรักษา สปิริต ของเมืองไทย อนุทวีป มณฑล แห่งการตรัสรู้

เช่นเดียวกับ “คติไตรภูมิ” ที่ทีมผู้ออกแบบร้อยพันนำเอาจิตวิญญาณอันเป็นสิ่งที่อยู่เบื้องหลังแก่น มาต่อยอดตีความใหม่ให้ผสมผสานกับระบอบการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข สอดคล้องกับบริบทและเงื่อนไขทางสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยเป็นมโนทัศน์ที่อยู่ในวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม และช่วยเตือนสติว่าด้วยเรื่องบาปบุญคุณโทษ ส่งเสริมแรงจูงใจต่อการประกอบกรรมดีของทุกคน คุณธรรมหรือความดีงามในอีกฐานะของความเป็นสามัญสากล ดังนั้น “ศีลธรรม” จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ควรอยู่ในสถาบันการเมืองการปกครอง เพื่อนำบ้านเมืองสู่ภาวะ “บังอวยเบิกฟ้าฝึกฝนใจเมือง” ที่เชิญชวนเราตั้งคำถามว่า “ความเป็นคนดี” และ/หรือ “ความเป็นระบบการเมืองดี” ควรเป็นสิ่งที่ประชาธิปไตยแบบไทยๆ ต้องการ เป็นสิ่งที่ต้องร่วมกันสะท้อน ย้อนคิด และค้นหาต่อไป

บทส่งท้าย

การอ่านสื่อนำเสนอสัพพัญญูสภาสถาน¹⁶ โดยใช้วิธีผ่านมายาคติออกเป็นส่วนๆ เพื่อทำความเข้าใจกับการเลื่อนไหลที่ปรากฏขึ้น หรือการอ่านในระดับที่สัญลักษณ์แห่งเครื่องหมายกลายเป็นมายาคติ ซึ่งเป็นการอ่านที่ไม่แยกสัญลักษณ์แห่งเครื่องหมายและสัญลักษณ์แห่งความหมายออกจากกัน เป็นการอ่านที่มีการเคลื่อนไหวและมองเห็นถึงโครงสร้างของมายาคติ ซึ่งเมื่อถูกจับยึดด้วยมายาคติแล้ว ก็จะเหลือเพียงรูปสัญลักษณ์ที่สื่อถึงสิ่งอื่นเสมอ ในลักษณะของสิ่งที่ไม่ตายตัว แต่สามารถผันแปรไปได้ตามมุมมองของยุคสมัย และเมื่อเราเคลื่อนจากการใช้สัญลักษณ์/ภาษาสู่การวิเคราะห์อุดมการณ์ จะเปิดเผยให้เห็น “ความหมายที่ซ่อนเร้น” และรู้ว่าเรารับมายาคติต่างๆ ในสังคมอย่างไร ทั้งนี้จินตภาพและอุดมการณ์ต่างๆ ที่ถูกแฝงฝังไว้สื่อการนำเสนอรัฐสภาแห่งใหม่นี้ เป็นตัวอย่างของตัวบทในการตีความที่แสดงให้เห็นว่า ตัวรูปสัญลักษณ์และความหมายสัญลักษณ์ต่างๆ จะดำรงอยู่ เชื่อม เลื่อน ผันแปรไปจับคู่กับตัวบทอื่นๆ โดยสัมพันธ์กับกระบวนการสร้างความหมายแบบไม่รู้จบของตัวบท ไม่ว่าจะจากภาพ ข้อความ หรือภาพกับคำบรรยาย ที่ทำหน้าที่เป็นพื้นที่พบกันของผู้สร้างและผู้อ่าน บนความแตกต่างในระดับปัจเจก ทั้งในสถานะที่ “รู้ตัว” หรือไม่รู้ตัว ท่ามกลางบริบทที่เปลี่ยนแปลงและมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมทั้งในสังคมไทยและสังคมโลก

เอกสารอ้างอิง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2545). **รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการจัดทำผังเบื้องต้น**

ศูนย์ราชการรัฐสภาแห่งใหม่. (กันยายน). เผยแพร่ใน www.parliament.go.th

คมกฤษ อยู่เต็กเค่ง. (2564). “พระสยามเทวาธิราช ไม่ควรอยู่บนอาคารรัฐสภา” คอลัมน์ ฟ้า-พราหมณ์-พุทธ

ในมติชนสุดสัปดาห์. ฉบับวันที่ 5-11 มีนาคม 2564. เผยแพร่ในวันพุธที่ 10 มีนาคม 2564 ใน https://www.matichonweekly.com/religion/article_407666

ชมชน ฟูลินไพบูลย์ และ ฮีโรชิ ทากายามา. (2554). “พัฒนาการแนวความคิดเรื่องเอกลักษณ์ของชาติในงาน

สถาปัตยกรรม: การประกวดแบบรัฐสภาแห่งใหม่ พ.ศ. 2552.” **วารสารหน้าจั่วว่าด้วยประวัติศาสตร์**

สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทย, ฉบับที่ 7 กันยายน 2553 - สิงหาคม 2554, 309-339.

ชาติรี ประกิตนนทการ. (2553). “ประชาธิปไตยที่ตื่นเขา (พระสุเมรุ): ว่าด้วยอำนาจของภาษาสถาปัตยกรรม

ในอาคารรัฐสภาใหม่” **วารสาร “อ่าน”.** ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (มกราคม-มีนาคม), 1-27.

¹⁶ การเข้าร่วมประกวดแบบรัฐสภาแห่งใหม่ไทยของทั้ง 131 ผลงาน เป็นปรากฏการณ์สำคัญในแวดวงสถาปนิกไทยที่ไม่พบบ่อยนัก การดำรงอยู่ของตัวบทและการเลือกหยิบใช้สัญลักษณ์ต่างๆ จะด้วยรู้ตัวหรือไม่จากความคุ้นชินจนอาจไม่ตั้งคำถาม แสดงให้เห็นอำนาจของภาษา วาทกรรม มายาคติ อุดมการณ์มากมายที่ดำรงอยู่ในสังคมที่แฝงฝังอยู่ในภาษาการออกแบบ ที่ผู้สร้างและผู้อ่านเห็นถูกต้องและ/หรือยอมรับความหมายแตกต่างกัน

- พิโรธาส ตรีสุวรรณ. (2549). อาคารรัฐสภาแห่งใหม่: การจัดผังและการออกแบบอาคารเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐวุฒิ อิศวโกวิทวงศ์. (2554). “ภาพตัวแทน ความหมาย และความเป็นการเมือง: บทวิเคราะห์เชิง Lefebvrian สู่อสถาปัตยกรรม.” *Journal of Architecture/Planning Research and Studies*. 8(2), 75-87.
- วิมลสิทธิ์ ทรายางกูร, บุษกร เสธฐวรกิจ และวีระ อินพันทัง. (2558). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการ **สร้างสรรค์เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่ : พื้นฐานเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทย**. สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ : จี ปี พี เซ็นเตอร์.
- วิญญู อารักขา. (2557). “เขาพระสุเมรุ” กับอาคารรัฐสภาใหม่ไทย: “สภาวะแห่งการยกเว้น” ในฐานะกระบวนการทัศน์การสร้างงานสถาปัตยกรรม. *วารสารหน้าจั่ว*. ฉบับที่ 10, 102-129.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2561). โครงการ “นักวิชาการไทยกับการต่อสู้ช่วงชิงความหมาย “ประชาธิปไตย” ในภาวะวิกฤตทางการเมือง (พ.ศ.2548-2557).” *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ภายใต้การสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย*.
- “สัปปะยะสภาสถาน ถอดรหัสรัฐสภาแห่งศีลธรรม.” *กรุงเทพธุรกิจ*. (online). 3 ธันวาคม 2552. สืบค้นจาก <http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/life-style/20091203/89277/>
<http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/life-style/20091203/89277/>
สัปปะยะสภาสถาน-ถอดรหัสรัฐสภาแห่งศีลธรรม.html.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2553). *รัฐสภาแห่งใหม่*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- “อภิสิทธิ์ถดถะ-สัปปะยะสภาสถาน: ศิลปวัตถุแห่งราชาชาตินิยม พ.ศ.2553”. ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน. เผยแพร่ วันพุธที่ 11 สิงหาคม พ.ศ.2553 ใน <http://prachatai.com/journal/2010/08/30655>.
- A. Schutz. (1967). “Concept and theory formation in the social science”. in his *Collected Papers I: The Problem of Social Reality*, 48-66.
- A. Schutz. (ibid). “Some leading concepts of phenomenology”. 99-117.
- Noobanjong. K. (2008). “The National Assembly: An Ironic Reflection of Thai Democracy” **10th International Conference on Thai Studies**. The Thai Kradi Research Institute. Bangkok: Thammasat University, 9-44.
- R. Barthes. (1967). *Elements of Semiology*. 23-34, 54-57.
- R. Barthes. (1972). “Myth Today.” *Mythologies*, 107-164.
- R. Barthes. (1977). *Image Music Text*. 32-51, 170-178.
- R. Barthes. (1983). *Empire of Signs*. 15-26, 43-63, 69-84.
- R. Barthes. (1990). *The Fashion System*. 3-18, 263-173.

สื่อออนไลน์

<https://www.asa.or.th/?q=node/99415>

<https://anyflip.com/drbeo/rhfr/basic/451-500>

https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt /parliament_parcy/main.php?filename=history_newsapa

<https://www.parliament.go.th/ratpiti/rattapite.htm>

<https://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/glossary/90>

<https://www.youtube.com/watch?v=mMmENTtJFzc>